

TARTU RIIKLIK ÜLIKOOL
NSV LIIDU AJALOO KATEEDER

Margus Leemets

Talurahva vanuseline
koosseis Haljala kihelkonnas
1782. - 1858. a.

Diplomitöö

Juhendaja: dots. S. Vahtra

NSV Liidu ajal. kat.
nr. 1981

TARTU 1965

Lissejuhatus

Elanikkonna vanuselise struktuuri ja selles toimivate muutuste uurimine kuulub demograafilise statistika valdkonda. „Demograafiline statistika uurib rahvastikku ja selle muutusi iniskondliku arengu konkreetsetes ajaloolistes tingimustes.“¹ K. Marx kirjutas, et „igal erilisel ajaloolisel tootmisviisil on tegelikult oma erilised, ajaloolise iseloomuga rahvastiku-seadused.“²

XVIII sajandi 70-80-ndail aas-

- 1 A. Я. Троянский и П. П. Угумерин, Демографическая статистика, Москва 1955, lk. 5.
- 2 K. Marx, Kapital, I kd., Tallinn 1953, lk. 548.

tail algas Venemaal pärisorjusliku süsteemi lagunemine ja kapitalistlike tootmissuhete järkjärguline kujunemine. Kauba- tootmise intensiivistamine mõisnike poolt kutsus esile talupoegade suureneva pärisorjusliku rõhumise, see omakorda põhjustas aga klassivõitluse märgatava tõusu. Nute tootlike jõudude ja nende arenemist taunistavate feodaalsete tootmissuhete vahel säilib terav vastuolu.

„Ka Eestis, mille majandus oli saanud väljakujunenud ühlevenemaalise türu lahutamatuks osaks, algas alates XVIII sajandi 70-80-ndalist aastast pärisorjuse lagunemine ja kapitalismi elementide arenemine laguneva formatiooni ühes.”¹

---

¹ Eesti NSV ajalugu, I kd., toimet. A. Vassar, Tallinn 1955, lk. 488.

Seda üleminekuperioodi, mis kestis kuni XIX sajandi keskpaigani, on Nõukogu de Cestri ajaloolased käsitlenud subteliselt põhjalikult. Nimelame siinjuures J. Kouku uurimust põllumajanduse ja talurahva olukorra kohta XVIII - XIX sajandi vahetusel¹, J. Kahki raamatut „Rahutused ja reformid“², milles on peatähelepanu pööratud talurahva klassivõitluse ja mõisnike agraripoliitika uurimisele XVIII sajandi lõpul ja XIX sajandi alguses, samuti L. Loone mitmeid artikleid.³

- 1 J. Kouku, Cestimaa fodaal-pärisorjuslik põllumajandus ja talurahva olukord XVIII saj. lõpul ning XIX saj. 1. aastakümnel. Tartu Riikliku Ülikooli Toimetised, nr 96, Tartu 1960.
- 2 J. Kahk, Rahutused ja reformid. Talupoegade klassivõitlus ja mõisnike agraripoliitika Cestis XVIII ja XIX sajandi vahetusel (1790-1810), Tallinn 1961.
- 3 L. Loone, Tootlike jõudude areng Cestis põllumajanduses XIX sajandi esimesel poolel. Malevate Baltimaade rahvamajanduse ajaloost, Tallinn 1956, lk. 125-139. Vt. ka L. Loone, Lisandeid

Sende ja milmete teiste uuri-
 muste põhjal me teame, kuidas
 suuremad vaadeldaval perioodil
 talurahva koormised, teame ka
 seda, kuidas talurahvas oma
 rõhujate vastu välja astus,
 kuid ammendavat ülevaadet
 sellest, millisel määral ja mis
 suunas kujunevate kapitalistli-
 ke tootmissuhetega kaasnenud
 majanduslikud ja poliitilised
 muudatused mõjutavad talurah-
 va vanuselise ja soolise struk-
 tuuri, meil ei ole.

Olulisteks, kuid seniajani väärt-
 lemini vähe tähtsust leitud
 allikateks XVIII sajandi ja XIX
 sajandi esimese poole talurah-
 va sotsiaalse ja vanuselise struk-
 tuuri ja selle muutumise uurimise-
 sel on 1718-1858 aastani korral-
 datud maamõõde elanikkonna

---

talurahva pärisõigusest vabasta-
 mise uurimisele Gestis. Tartu Riik-
 lise Ülikooli Toimetised, vihik 87,
 Tartu 1960, lk. 114-135.

loenduste ehk nn. "hingede re-
visjonide" materjalid.

Nende igakülgne läbitööta-
mine võimaldaks senisest tundu-
valt põhjalikumalt vastata
paljudele talurahvaajaloo täht-
satele küsimustele.

Revisjonilehtede xiii ajalooal-
lika suurt väärtust on viima-
sel ajal rõhutanud mitmed näe-
kojude ajaloolased. Akadeemik
B. Grekovi 70. sünnipäevale pü-
hendatud kogumikus ilmus
E. Podjapolskaja sulest erimene
vastavariiseline artikkel.¹ Järg-
nevatel aastatel on revisjonide
andmeid üksikute probleemide
uurimisel kasutanud F. Lappo,²

1 E. Подъяпольская, Ревизские сказки
как исторический источник. Акаде-
мику Б. Д. Грекову ко дню семидесяти-
летия, Москва 1952, лк. 311-321.

2 Ф. И. Ларпо, Ревизские сказки как ис-
точник по истории русского крест-
ячества (по материалам 3-й ре-
визии). Стенозник по аграрной
истории Восточной Европы 1960 г.,
Киев 1962, лк. 236-247.

samuti N. Jatsunski¹. Kõige põhjalikumalt on revisjonilehtede lähtsust ajalooallikana käsitlenud N. Kabuzan², kes oma pikemas monograafias valgustab põhjalikult revisjonide läbiviimise aega ja korda ning revisjonide tulemuste usaldusväärsust. Ta jõuab järeldusele, et revisjonilehtedes erinevad ebatäpsused ei vähenda oluliselt nende tähtsust, sest „XVIII - XIX sajandi esimesel poolel ei olnud Venemaal peale revisjonilehtede teist kuigivõrd rahuldavat allikat elanikkonna arvu ja koosseisu arvestamiseks”³

Eesti ajaloolased on hingedele revisjonide materjale vähe kasutanud. Kodaulikul perioodil ilmunud töödest tuleks nimeta-

1 В. К. Дунский, Изменения в размещении населения Европейской России в 1724-1916 гг. „Мемория СССР”, 1957, № 1, лк. 192-224.

2 В. М. Кабузан, Народонаселение России в XVIII - первой половине XIX вв. (по материалам ревизии), Москва 1963.

3 Sealasmas, лк. 172.

da ainult J. Vasara artiklit „Teoor-
juse aja põhiprobleemidest“¹, mil-
les autor hindab revisjonidehte-
de tähtsust ajaloolisena, kuid
vähestele allikatele tuginedes teh-
tud järeldused on liiga ennat-
lihud.

Nõukoode Eesti ajaloolastest
on hingede revisjonide materjalide-
le kõige suuremat tähelepanu
pööranud S. Vahtre. Oma artiklis
„Hingede revisjonide kasutami-
sest ajaloolisena“² annab ta
esmalt ülevaate senisest revisjo-
nide kohta ilmunud kirjandus-
sist, näitab milliseid küsimusi
on revisjonide materjalide põhjal
võimalik uurida ja eritab enalg-
se uurimistöö kozemustele tu-
ginedes rea ettepanekuid selle koh-
ta, milliseid küsimusi millises

1 „Ajalooline Ajarüri“, 1935, nr. 3,
lk. 112-135.

2 Eesti NSV Teaduste Akadeemia Toi-
metised. Õpiskonnateaduste seria,
Tallinn 1964, nr. 1², lk. 149-154.

järjenorras on soovitatav käsitleda. Autor väidab õigesti, et suuremate üldistusteni jõudmine nõuab kauaaegset ja töömahukat lähteandmete läbitöötamist. Ürinate probleemide osas võib arvestatavate tulemusteni jõuda väiksema allikmaterjali baasil.

Käesolevas töös püüamegi anda ülevaate Haljala kihelkonna talurahva vanuselisest struktuurist ja selle dünaamikast XVIII sajandi lõpust XIX sajandi vempaiqani. Teatavat materjali selle küsimuse kohta pannud ka nn. „meetrika raamatud“, kuid kuna neid selles töös kasutatud ei ole, siis ei peatu me neil lähemalt. Kõik talurahva arvulist ja vanuselist külge puudutavad andmed on võetud hingede revisjonide materjalidest, seetõttu on siinjuures vajalik anda nende lühike ülevaade.

Veneemaal viidi 1719. aas-

tast kuni 1858. aastani läbi kümme hingeade revisjoni, mis kujutavad endast mausuaalne elanikkonna loendusi. Kolm erinevatest revisjoni mis toimurid vastavalt 1718-1727; 1743-1747 ja 1761-1767 aastatel¹ ei hõlmanud Eestima kubermangu territooriumi, mistõttu nende kähen vaatlemine ei ole vajalik.

IV revisjoni mille läbiviimisel pandi alus 1781. aasta 16. novembri manifestiga², oli laiendatud ka Eestima kubermangu alale. Haljala kihelkonnas viidi IV revisjoni läbi 1. aprillist - 1. maini 1782. aastal.³ Selle andmetel oli kihelkonnas 19 mõisat ning eraldi üksusena Selja mõisa territooriumil asus tollipunkt. Revisjoni lehtedele kantud inimeste üldarv Haljala kihelkonnas

¹ В. М. Кадузан, Народонаселение России в XVIII - первой половине XIX вв., Москва 1963, лк. 46-67.

² Полное собрание законов Российской империи, с 1649 года (=ПСЗ), т. XXI, № 15278 лк. 304-306.

³ EUSURAKA, K. 1864, nim. 2, 3 ja IV-4, l. 4-142.

nas V revisjoni ajal oli 6867. Haljala kihelkonnas, nagu igalpool kus revisjoni toimus esmakordselt, olid revisjoni tulemused kantud Senati poolt välja töötatud lihtsustatud vormiga revisjonilehtedele¹. Nimelt pandus neis prautiliselt mittevajalik lahter elmise revisjoni andmete jaoks.

V revisjoni läbiviimise kord määrati kindlaks 1794. aasta 23. juuni määrusega.² Haljala kihelkonnas viidi see läbi 29. jaanuarist - 1. maini 1795. aastal.³ Samuti kui elmise revisjoni ajal kanti mehed ja naised ka siin samale lehenüljele. Revisjoni ajal oli kihelkonnas 19 mõisat 7199 elanikuga.

VI revisjonile pandi alus 1811. aasta 18. mai manifestiga.⁴ Halja-

1 ТСЗ, м. XXI, № 15296, lk. 344-352.

2 ТСЗ, м. XXIII, № 17221, lk. 529.

3 ЭНСВРАКА, ф. 1864, н. 2, с. V-41, л. 2-442.

4 ТСЗ, м. XXXI, № 24635, lk. 651-653.

la kihelkonnas viidi see läbi 14. septembrist - 16. detsembrini 1811. aastal.¹ VI revisjoni erines kõigest eelnevatest ja järgnevatest selle poolest, et siin olid arvestuse alla võetud ainult meeshinged. Kogu kihelkonnas on kasutatud kindla suu määratud vormi järgi trükitud, saksa keelse teustiga revisjoni lehtede blaukette.

VII revisjoni aeg ja läbiviimise kord määrati kindla suu 1815. aasta 20. juuni manifestiga.² Haljala kihelkonnas viidi VII revisjoni läbi 2. veebruarist - 14. augustini 1816. aastal.³ Muerti on arvesse võetud naised mehed kuika naised. Kõigis mõistes on kasutatud vene keelse teustiga, trükitud revisjoni lehtede blaukette, kuid nimekanded on tehtud saksa keeles. Kihelkonnas on 18 mõi-

¹ E NSV RAKA, f. 1864, mm. 2, sü. VI-53, l. 2-175.

² ПСЗ, м. XXXIII, № 25882, lk. 207-213.

³ E NSV RAKA, f. 1864, mm. 2, sü. VII-105, l. 2-468.

sat 6331 elanikuga. Tegelikult oli neid muudugi 19, kuid revisjoni arvestusest on välja jäänud Haljala kirikumõis kus VII revisjoni ajast alates puuduvad maamaksud nimised.

VIII revisjoni viidi läbi 1833. aasta 16. juuni manifesti põhjal.¹ Haljala kihelkonnas toimus revisjoni 20. novembrist 1833. aastal kuni 13. aprillini 1834. aastal,² ning hõlmas 18 mõisat 4497 elanikuga. Mehed ja naised on kantud erinevatele lehekülgedele, kusjuures ainult meeste kohta käivaid näitajaid võrreldakse eelmise revisjoni-ga.

IX revisjoni läbiviimise võrd määrati kindlaks 1850. aasta 11. jaanuari manifestiga.³ Haljala kihelkonnas toimus IX revisjoni 8. maist kuni 25. oktoobrini 1850. aastal.⁴

1. II Тез, м. VIII, № 6265, лк. 344-360.

2. ЕНУВ РАКА, ф. 1864, ним. 2, сү. VIII-127, л. 2-401.

3. II Тез, м. XXV, № 23817, лк. 13-14.

4. ЕНУВ РАКА, ф. 1864, ним. 2, сү IX-94, л. 2-490.

Kihelkonnas oli 18 mõistet 8137 elanikuga. Revisjonilehede vorm on samasugune kui eelmise revisjoni ajal.

Ⅰ revisjoni viidi läbi 1856. aasta 26. augusti manifesti alusel.¹ Haljala kihelkonnas kestis revisjon 12. detsembrist 1857. aastal kuni 24. maini 1858. aastal.² Sel ajal oli kihelkonnas 8565 elanikku. Revisjonilehede vorm on samasugune kui kahe viimase revisjoni ajal. Lisaks nendele 18 mõisale, mis asusid Haljala kihelkonna territooriumil kõvigi eelnevate revisjonide ajal, on nüüd Ⅰ revisjoni matalajalide hulgas andmed ka Kadrina kihelkonnas asunud Tammisspea mõisa kohta³ 49 inime.

Enne kui asuda talurahva ka-miselise struktuuri lähemale vaatlemisele üksikute revisjonide kau-

1 II ПСЗ, т. XXXI, № 30877, лк. 788-789.

2 E. NSVRAKA, f. 1864, nim. 2, sü. Ⅰ-197, l. 2 - 515.

3 Sealsamas, l. 507-515.

pa, tuleb anda veel mõned sissepuhatavad andmed. Revisjonilehtede läbitöötamisel on kogu talurahvas jaotatud 11-se erinevasse vanuserühma. Nooremate ja suuremaarvulisemate vanuserühmade noorem liigendatus võimaldab paremini jälgida neis toimunud muudatusi. Kogu loetletud elanikkonna sotsiaalsele grupeerimisele oli aluseks hingede revisjonilehtedes erinev süsteem, kus kogu talurahvas oli jagatud järgnevasse viide kategooriasse: 1) vabad (freie Leute); 2) mõisateenijad (Hofleute); 3) talupojad taludes (Bauern); 4) vabadikud (Loosreiber); 5) muud (freie und fremde Leute). Käesolevas töös on vaatluse alla võetud just talurahva vanuseline struktuur, seetõttu jätame edaspidise töö käigus 1) ja 5) rühma erindajad, s.o vabad ja muud hoopis välja.

Mõlemad nimetatud sotriaalsed grupid on äärmiselt vähesearv-
 lised ja erinevad vaid ühikute
 revisjoni ajal vähestes mõistes.
 Vabade kategooriasse kuulub
 tavaliselt mõisavalitseja oma
 perekonnaliikmetega, kodukooli-
 õpetajad ja mõned vabad, tava-
 liselt sama rahvusest oskustöö-
 lised. XIX sajandi keskul lisan-
 duvad sinna ka ühikud eestla-
 sed, „Mende“ hulka kuuluvad
 ühikud vabaus lastud talu-
 pojad ning revisjoni ajal aja-
 tiselt ühikluonna territooriumil
 elavad, tavaliselt teistest rah-
 vustest inimesed. Siis on V re-
 visjoni ajal Oaspre mõisas 19
 liimeline grupp vene rahvusest
 ehitustöölisi.¹

Maaelanikkonna rahvuse-
 lise koosseisu analüüsi puures
 ei oma need grupid märkimis-

¹ EWSURAKA, f. 1864, nim. 2, sü. V-41,
 l. 121-123.

väärset tähtsust. Külaelanikkonna
~~na~~ sotsiaalse ja rahvusliku struk-
 tuuri uuvimise korral väärivad
 nad aga märga rohkem tähele-
 panu.

Järgnevas peatükis vaatle-
 me niisiis kolme põhilise sot-
 siaalse grupi vanuselist struk-
 tuuri koos. Taludes elavate talu-
 poegade (Bauern) kategooria kohta
 olevad näitajad langevad üld-
 joontes kokku kogu talurahva
 kohta olevate näitajatega. Neu-
 de eraldi analüüsimine ei ole
 põhjendatud ka seepärast, et ta-
 lupoegade kategooriasse on kan-
 tud kõik taludes elavad su-
 lased ja tüdrukud. Nabadi-
 ke kategooria on suhteliselt
 hästi eraldatud kuni viimaste
 revisjonideni, siis on nad aga
 paljudes mõisates suvaliselt
 kantud talupoegade hulka.

Kõige kindlapiirilisemaks
 ja paremini jälgitavaks

talurahva sotriaalses grupis on mõisateenijad.

Kuigi Haljala kihelkonna hingede revisjonide lehed on säilinud täieliselt, eisa me neid pidada absoluutselt täpsus elanikkonna arvilise ja vanuselise struktuuri peegelduseks. Tuleb meles pidada, et hingede revisjonide hiskaalne iseloom põhjustas talurahva seas püüdu neidest kõvale hoiduda. Vanuseliise struktuuri ebatäpsused võivad tingitud olla demograafilises statistikas. tuntud ja arvestatavast teatmatust vanuse „ümmandamisest“¹ Teiselt poolt võib seda põhjustada, just vanemate meeste osas, ka teadlik vanuse suurendamine millega püüti vähendada talus elavate töövõimeliste meeste arvu ja sellega seoses ka koostisi.

¹ A. Я. Бояренко, П. П. Угумерин, Демографическая статистика, Москва 1955, lk. 198.

Eelpoolööeldule vaatamata ka-
jastavad Haljala kihelkonna hii-
gede reisirjoonide materjalid vaadel-
davaid nähtusi, eriti suhtesuuruses,
küllaldase täpsusega.

I peatükkk

Talurahvas

Käesoleva töö järgnevas põhilises osas püüame anda ülevaate Haljala kihelkonna talurahva vanuselisest koosseisust ja selle dünaamikast hingeole reisirjoonide andmete põhjal. Nägu juba eespool on märgitud, võtame siin vaatluse alla vaid kolm põhilist sotsiaalselt gruppi - talupojad taludes, mõisateenijad ja vabadiivad. Talurahva üldise vanuselise liikumise jälginise korral tuleb tähelepanu pöörata ka meeste ja naiste arvu võrdlemisele vanuserühmade kaupa, samuti

üksikutes mõisates toimunud muu-
tustele.

Tööle lisatud tabelid, rahvas-
tinu püramiidid ja diagrammid
on koostatud karutatud revis-
jonilehete andmete põhjal.

IV revisjon

viidi enamikus Haljala
 kihelkonnas mõisates läbi lühi-
kese aja jooksul — 1782. aasta
25. kuni 30. aprillini.¹ Kuu eri-
müel poolel toimus revisjon vaid
kolmes mõisas, neist Fockidele
kuuluvates Bagadi ja Kavastu
mõisas 1. aprillil.² Revisjoni ajal
oli Haljala kihelkonnas 19 mõisat.
Eraldi üksusena on revisjonileh-
tele kantud veel Selja mõisa
territooriumil asuv tollipunkti³

¹ EWSU RAKA, f. 1864, nm. 2, sü IV-4 l. 4-142.

² Sealsamas, l. 51-78.

³ Sealsamas, l. 33.

Tabel 1 Talurahva arv IV revisjoni ajal

Vanus	Talupojad			Mõisateenijad			Vabadikud			Kokku		
	M	N	K	M	N	K	M	N	K	M	N	K
vanim 1	92	88	180	2	2	4	3	5	8	97	95	192
1-5	478	471	949	25	18	43	34	38	72	537	527	1064
6-10	327	316	643	16	13	29	20	30	50	363	359	722
11-14	259	247	506	17	16	33	14	11	25	290	274	564
15-17	173	187	360	14	14	28	4	6	10	191	207	398
18-20	176	173	349	13	17	30	3	7	10	192	197	389
21-30	454	517	971	63	40	103	14	19	33	531	576	1107
31-40	398	396	794	25	26	51	22	35	57	445	457	902
41-50	241	250	491	27	22	49	19	22	41	287	294	581
51-60	172	171	343	14	9	23	12	23	35	198	203	401
üle 61	202	164	366	8	7	15	19	23	42	229	194	423
Kokku	2972	2980	5952	224	184	408	164	219	383	3360	3383	6743

mille koosseisu kuulus 2 vabameest (tolliametnikud), 2 last ja 1 üle 51 aasta vanune naisteenija. Suurimatus mõisateenus on Sagadi ja Taspere vastavalt 954 ja 720 elanikuga¹. Kõige vähem inimesi on Haljala kihelkonnas viinamõisate usuläisikavannid on 3 meest ja 3 naist, kes kuuluvad mõisateenijate kategooriasse²

IV revisjoni andmetel oli Haljala kihelkonnas 6743 inimest.³ Nendest olid 3360 mehed, 3383 naised. Protsentides vastavalt mehi 49,8%, naine 50,2%. Meeste arv naise arvu suhte arvu suhte ($\frac{M}{N}$) oli 0,99.⁴ Elanike arv põhiliste sotsiaalsete gruppide kaupa jagunes järgmiselt: talupoegi oli 88,2%, mõisateenijaid 6,1% ja vabadikke 5,7%. Võrdse ulatusega

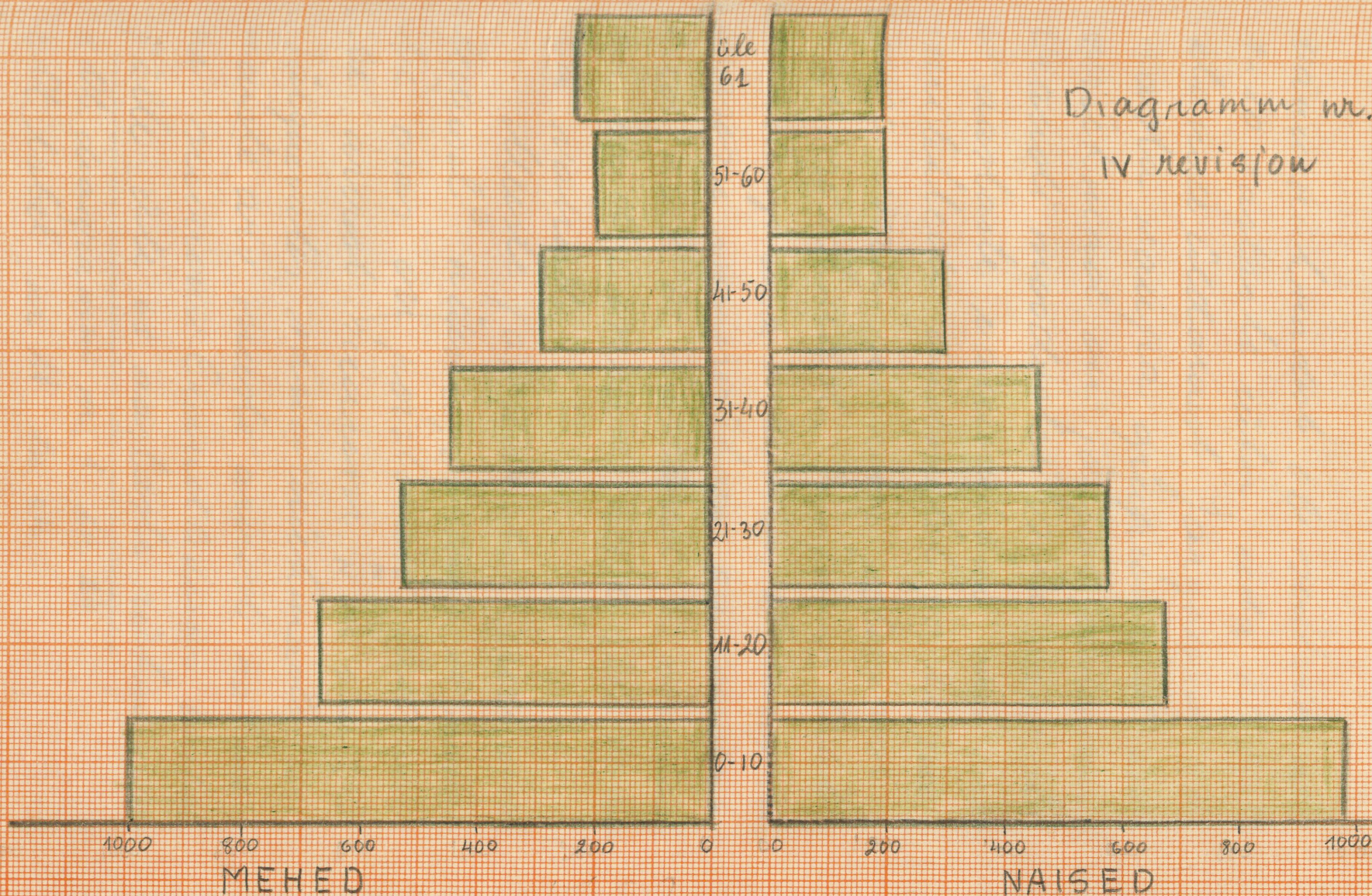
1 Nt. lisa nr. 1 ja 5 lk 97 ja lk. 101.

2 Nt. lisa nr. 19, lk. 115.

3 Nt. tabel nr. 1, lk. 22.

4 Nt. tabel nr. 11, lk. 64.

Diagramm nr. 1
IV revision

vanuserühmadest oli suurimaks 1-10 aastaste rühm, keda oli 26,48% elanise üldarvest. Järgnevad 10 aasta kaupa grupeeritud vanuserühmad on järjest väiksemad.¹ Erandi moodustab siin vaid üle 61 aastaste vanuserühm mis reisirühmituste andmetel on 22 inimese võrra suurem eelmisest vanuserühmast. Siinjuures tuleb muudugi ära märkida, et kuigi viimase vanuserühma on koondatud kõik 61 aastased ja vanemad on vaid ühikud neist üle 70 aasta vanad.

Muste ja naiste arvu võrdlemisel² näeme, et kuni 14 aastaste osas on poiste arv tüdrukute arvust suurem. $\frac{M}{N}$ on siin 1,03. Järgnevates vanuserühmades on naiste arv meeste arvust natuke suurem. Erandlikuks on ette jälle üle 61 aastaste rühm, kus

¹ Vt. diagramm nr. 1, lk. 24.

² Vt. tabel nr. 11, lk. 64.

muste arv on revisjonilehtede järgi 229, naiste arv - 194. $\frac{M}{N}$ on 1,18. See on üllarika suurim erinevus muste ja naiste arvu võrdlemisel vanurühmade kaupa. Selle oletatavast põhjusest oli juttu juba eespool¹

V revisjon

viidi samuti uue elumise-
gi Haljala kihelkonnas läbi
aprillikuu viimastel päevadel
enamikus mõisates. Selja ja
Kandla mõisas on revisjoni lä-
biviimise ajaks märgitud 10.
vbruar 1795. aastal,² Loobu mõi-
sas koguni 29. jaanuar.³

V revisjoni ajal oli Haljala
kihelkonnas endiselt 19 mõisat. Suu-
rimaks mõisaks on ka siin Suga-

¹ Nt. Kärolevi töö, lk. 18.

² ENSURAKA, f. 1864, nim. 2. sü V-41, l. 34
ja l. 288.

³ Sealsamas, l. 424.

Tabel 2 Talurahva arv $\bar{v}$ revisjoni ajal

Nimis	Talupojad			Mõisateenijad			Vabadikud			Kokku		
	M	N	K	M	N	K	M	N	K	M	N	K
kuni 1	81	74	155	7	4	11	9	12	21	97	90	187
1-5	425	450	875	18	25	43	84	71	155	527	546	1073
6-10	381	352	733	18	10	28	60	71	131	459	433	892
11-14	234	213	447	8	10	18	38	34	72	280	257	537
15-17	183	210	393	17	11	28	21	22	43	221	243	464
18-20	174	190	364	20	18	38	11	18	29	205	226	431
21-30	435	459	894	51	39	90	28	48	76	514	546	1060
31-40	355	362	717	42	21	63	38	59	97	435	442	877
41-50	314	300	614	30	19	49	48	68	116	392	387	779
51-60	164	158	322	15	15	30	24	34	58	203	207	410
üle 61	114	124	238	13	8	21	21	34	55	148	166	314
Kokku	2860	2892	5752	239	180	419	382	471	853	3481	3543	7024

di mõis 975 inimesega¹. Märzeta-
 valt on vähenenud Nõle mõisa ta-
 lurahva arv². IV revisjoni ajal oli
 siin 330 inimest, nüüd aga 199.
 Rahvaarvu nii suure languse põh-
 juseks on see, et 1791 aastal on üles
 Nõle mõisale kuulunud küla ja
 künnid talupoegi ka teistest
 küladest müüdnud Asperu mõi-
 sale³. V revisjoniga võrreldes on
 kõige rohkem karranud Vihula
 mõisa talurahva arv, 415-elt 531-le⁴.
 Tunduvalt on eelmise revisjoniga
 võrreldes karranud ka Neltri⁵
 mõisa talurahva arv, 40-elt 131-le,
 kuid Haljala künnimõisa kõnele
 on siin endiselt kõige vähem in-
 meri. Ülejäänud mõisetes on
 rahvaarvus toimunud suhte-
 liselt väiksemad muudatused.

1 Nt. lisa nr. 1, lk. 97.

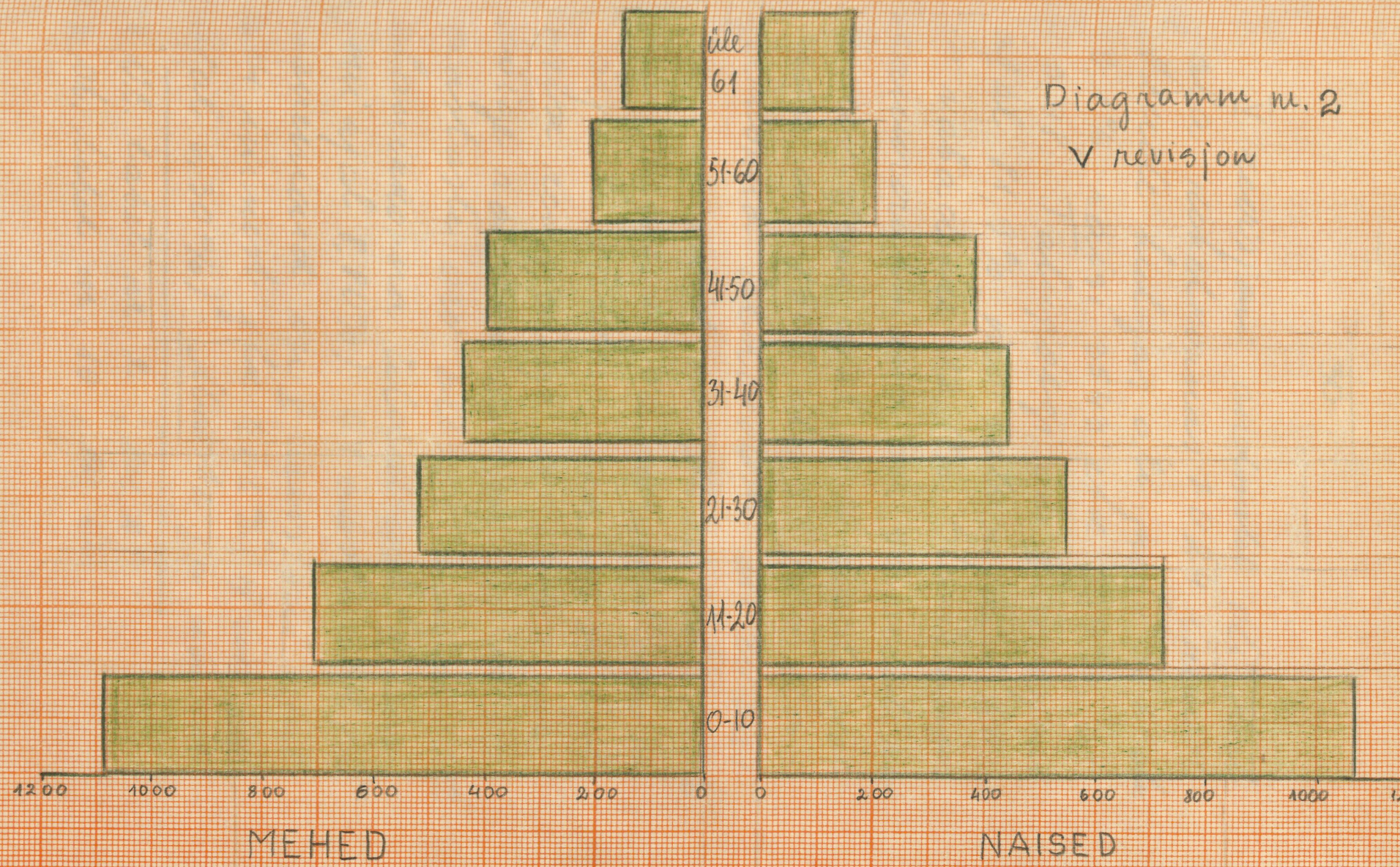
2 Nt lisa nr. 12, lk. 108.

3 E NSURAKA, f. 1864, nim. 2. sis. V-41, l. 2-12

4 Nt. lisa nr. 16, lk. 112.

5. Nt. lisa nr. 13, lk. 109.

Diagramm n. 2
V revisjon

$\bar{V}$ revisjoni andmetel oli Hal-
 jala kihelkonnas 7024 inimest¹
 nende hulgas oli mehi 3481 ehk
 49,1%, naised 3543 ehk 50,9%. $\frac{M}{N}$ -
 - 0,98. Talupoegi oli $\bar{V}$ revisjoni
 ajal 81,9%, mõisateenijaid 6,0%
 ja vabadikke 12,1%. Suurimais
 vanuserühmas on samuti kui
 $\bar{IV}$ revisjoni ajal 1-10 aastased
 neid on 1965 ehk 27,94% elan-
 nikonna üldarvust. 11-20 aast-
 ta vanuseid on 1432 ehk 20,3%.
 Igas järgnevas vanuserühmas on
 järjest vähem inimesi. Eel-
 mise revisjoniga võrreldes on
 kõige rohkem kahanenud 41-50
 aastaste arv mis on nüüd 11,08%
 elanikkonna üldarvust ($\bar{IV}$ revis-
 joni ajal 8,80%). 61 aastased ja
 vanemad on $\bar{V}$ revisjoni ajal
 314 inimest ehk 4,46% ($\bar{IV}$ revisjoni
 ajal 6,30%)² Meeste ja naiste

1 Nt. tabel nr. 2, lk. 27.

2 Nt. tabel nr. 10, lk. 62.

arvulise sükte osas¹ ei ole eelmise revisjoniiga võrreldes eriti suuri lahkuvusi. Meeste osatähtsus on kõige suurem 11-14 aastaste hulgas kus $\frac{M}{N}$ on 1,09. Kõige rohkem on meeste arv kohalikest vähenenud 61 aastaste ja vanemate osas. $\frac{M}{N}$ on siin 0,89, meeste arv 14P (IV revisjoni ajal vastavalt 1,1P ja 2,2P).

Mõisate elanikkonna muutlennid vanuserühmade kaupa näeme, et erinevused on väga suured. Mõnigi vanuserühmas on märgatavalt kasvunud, on teises mõisas samavõrd või veelgi rohkem vähenenud. Mõisadomeenide arv on eelmise revisjoniiga võrreldes vähenenud ja nende inimuline koosseis muutunud. Nii kuulub IV revisjoni ajal Lantingshanseni tele Haljala kihelkonnas vaid Anni-
 1 Mt. tabel nr. 11, lk. 64.

vere mõis, V revisjoni ajaks on aga nende valdusest läinud ka varem Wangelitele kuulunud Karula ja Uexkülliidete kuulunud Naanamõisa mõis¹

VI revisjon

Tingituna keerukast rahvusvahelisest olukorrast ning vajadusest saada oodatava sõja eel ülevaade riigi meessoost elanikkonna arvust, viidi VI revisjon läbi kiirustades². Arvestuse alla võeti ainult mehed. Kalgula kihelkonnas toimus VI revisjon otseks kahe jaos. Osas mõisetes viidi revisjon läbi peamiselt septembri teisel poolel, osas detsembri esimesel poolel.

VI revisjoni andmetel oli

¹ Nt. tabel nr. 12, lk. 68.

² В. М. Кадузан, Народноэкономическое Положение в XVII - первой половине XIX вв. (по материалам ревизии), Москва 1963, lk. 71.

Tabel 3 Meeste arv VI revisjoni ajal

Vanus	Talu- pojad	Siiso- teenijad	Vaba- olijad	Kokku
kuni 1	68	4	11	83
1-5	294	23	65	382
6-10	304	17	68	389
11-14	278	18	57	353
15-17	197	17	19	233
18-20	181	16	19	216
21-30	418	58	31	507
31-40	318	39	35	392
41-50	228	30	43	301
51-60	122	17	37	176
üle 61	99	11	25	131
Kokku	2503	250	410	3163

135

V

Haljala kihelkonnas 3163 meest¹
 Neudest oli talupoegi 79,2%, nõi-
 satenijaid 7,9% ja vabadiime 13,0%.
 Eelmise revisjoni andmetega
 võrreldes on elanikkonna arv mär-
 gatavalt vähenenud. (V revisjoni ajal
 oli Haljala kihelkonnas 3481 meest)
 Selle ühe põhjuseks tuleb kaht-
 lemata lugeda XVIII sajandi lõ-
 pus ja XIX sajandi alguses ko-
 gu Eesti alal korraldalt erine-
 nud ikaldus ja nendega kaas-
 nenud hälguri ning näljahäda.
 Põhjaltumalt on seda küri-
 must valgustanud mitmete ki-
 helkondade kohta J. Kahu²

Samuti kui kahe eelneva
 revisjoni ajal, oli ka VI revis-
 joni ajal suurimaks mõisaks
 Sagadi mõis, kus on 435 meest³
 Velti mõis oli VI revisjoni ajal
 47 meest.⁴ Haljala kirikumõises

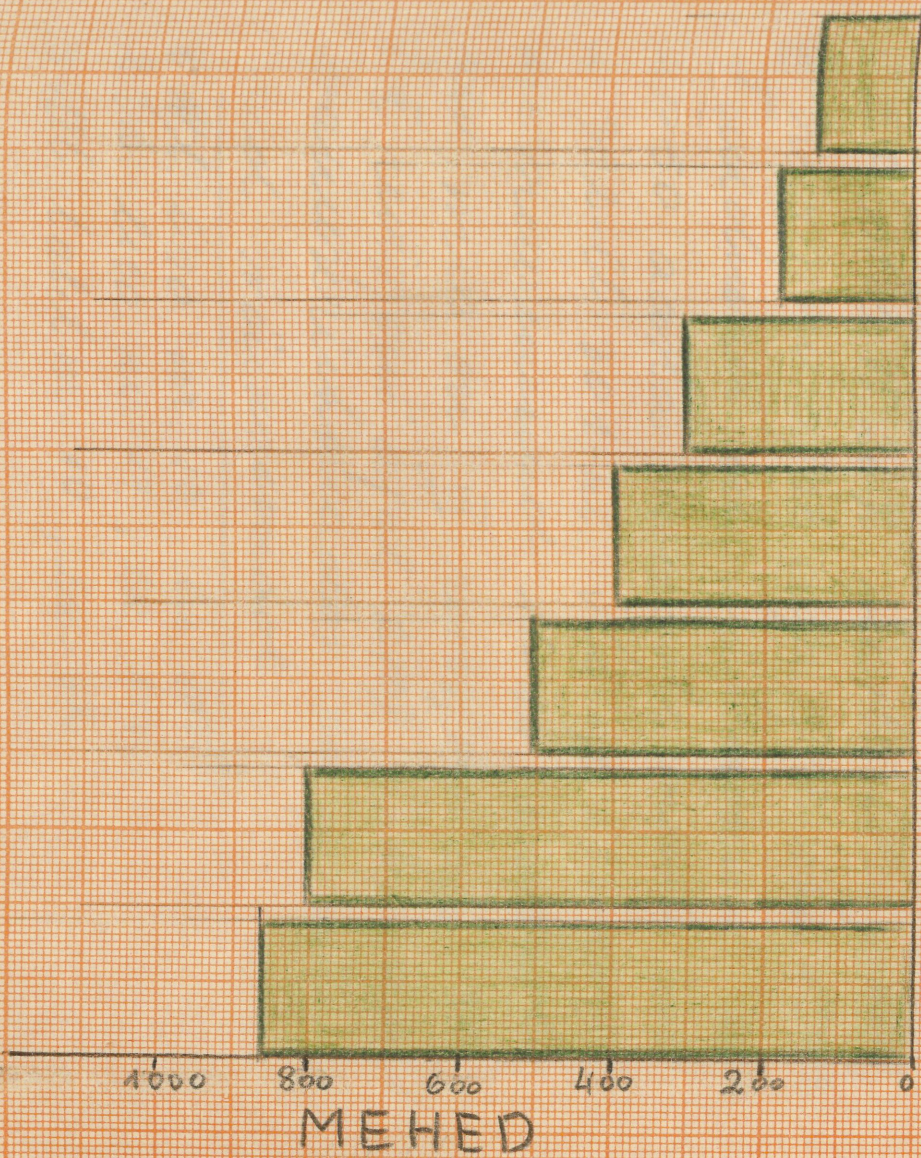
¹ Nt. tabel nr. 3, lk. 33.

² J. Kahu, Rahutused ja reformid,
 lk. 149-188.

³ Nt. lisa nr. 1, lk. 97.

⁴ Nt. lisa nr. 13, lk. 109.

Diagramm nr. 3
VI revisjon

oli 4 mõisateenijat¹. Enamikus mõisates on meeste arv eelmise revisjoniiga võrreldes vähenenud, kuid mitmes mõisas on see inessi tunduwalt kasvanud. Nii on Kaudle mõisas kus V revisjoni ajal oli 120 meest see arv kasvanud VI revisjoni ajaks 164-ni.²

Nõukate vanuserühmade vastlemisel näeme,³ et kõige rohkem on vähenenud 1-5 aastaste arv. Eelmise revisjoni ajal oli neid 527 ehk 15,26% meeste üldarvst, VI revisjoni ajal aga 392 ehk 12,07%. Tunduwalt on vähenenud ka 41-50 aasta vanuste meeste arv - 392-lt 301-ni. Kõige rohkem on suurenenud 11-14 aastaste arv mis on VI revisjoni ajal 353 (V revisjoni ajal 280). Ülejäänud vanuserühmades on muutused vähesemad.

1 Nt. lisa nr. 19, lk. 115.

2 Nt. lisa nr. 17, lk. 113.

3 Nt. tabel nr. 10, lk. 62

Püüdes umbaandum kindlaks määrata naiste arv $\bar{V}$ revisjoni ajal võime selles kasutada kaalutud aritmeetilise keskmise valemit ¹ $\frac{ax+by}{x+y}$ kus a - on naiste arv $\bar{V}$ revisjoni ajal, b - naiste arv $\bar{VII}$ revisjoni ajal, x - aja vahemik (aastates) $\bar{VI}$ ja $\bar{VII}$ revisjoni vahel ning y - ajavahemik $\bar{V}$ ja $\bar{VI}$ revisjoni vahel. Oletav naiste arv Kaljala kihelkonnas $\bar{VI}$ revisjoni ajal on seega $\frac{3543 \cdot 5 + 3279 \cdot 16}{21} = 3342$. Loomulikult on see vaid ligilähedane tulemus kuigi viga ei peaks olema eriti suur, sest leiades sama valemi abil $\bar{VI}$ revisjoni algse meeste arvu saame tulemuseks 3147. (Tegehimult oli meeste arv 3163). Seega on $\bar{VI}$ revisjoni ajal $\frac{M}{N} \approx 0,95$.

¹ А. Я. Трояцкий, П. П. Уфимцев, Демографическая статистика, Москва 1955, лк. 240-241.

VII revisjon

1812. aasta Isamaasõda lõi endaga kaasa suure inimkaotusi. Seetõttu kiirustas valitus uue revisjoni korraldamisega, et saada täpsemad ülevaadet riigi inimresurssidest. Ettevalmistustele revisjoni läbiviimiseks pandi alus 1814. aasta 30. augusti manifestiga¹, milles rõhutati sõjas lemmetatud rahvade kindlaks määramise vajadust.

Erinevalt eelnenud revisjonidest ei ole võimalike võtmetega piiratud revisjonide läbiviimise aega ümbermõeldud.

VII revisjoni ajal oli Haljala kihelkonnas 18 mõistet kantud revisjoni lehtedele. (Välja jäetud oli Haljala kihikommis.

¹ ПСЗ, м. XXII, № 25671, lk. 908.

Tabel 4 Jalurabwa aru VII revisjonijad

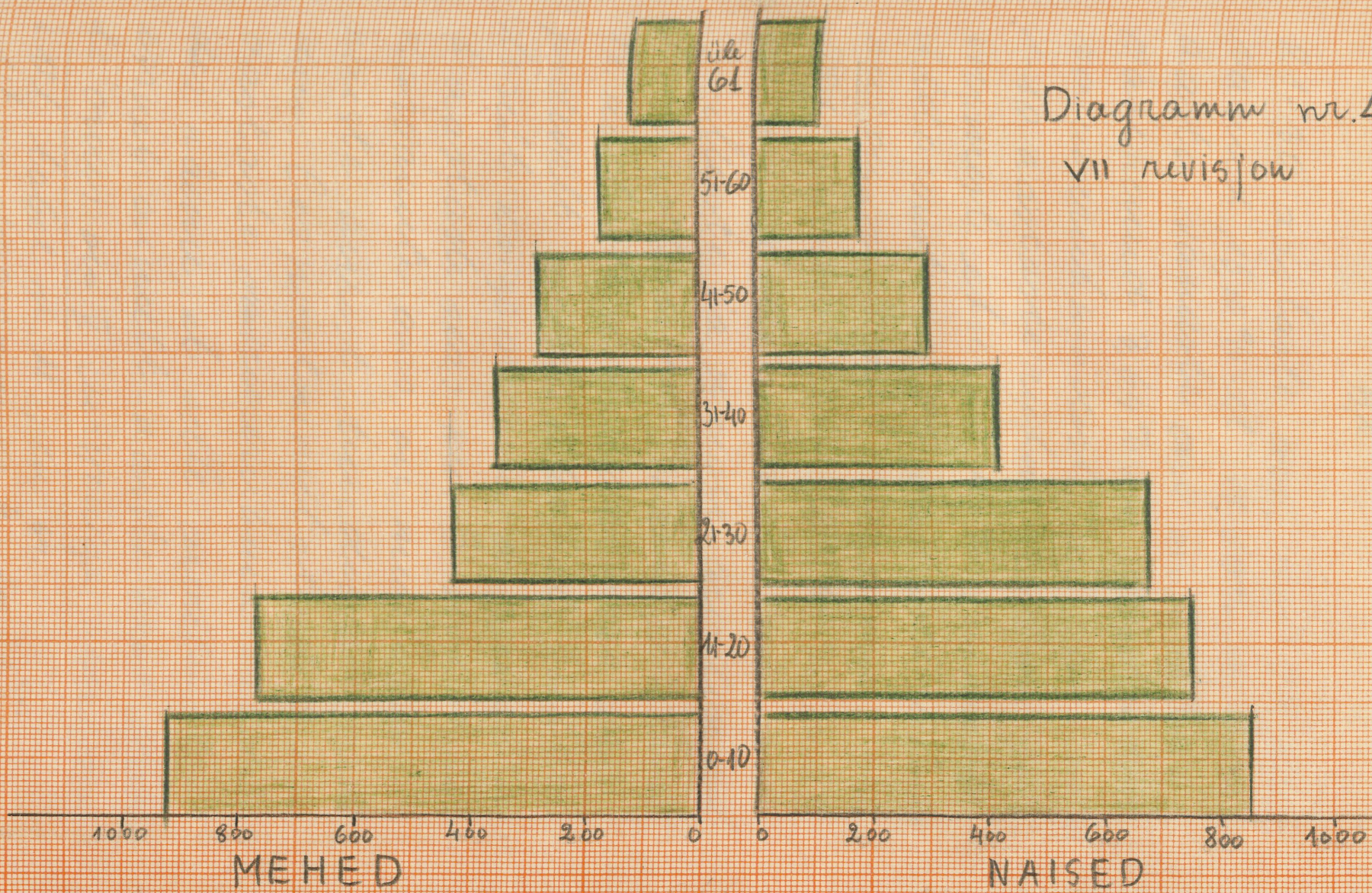
Vanus	Talupojad			Mõisatenijad			Vabadikud			Kokku		
	M	N	K	M	N	K	M	N	K	M	N	K
kuni 4	83	58	141	6	6	12	13	5	18	102	69	171
1 - 5	379	359	738	22	23	45	61	54	115	462	436	898
6 - 10	289	273	562	22	21	43	48	57	105	359	351	710
11 - 14	249	203	452	12	11	23	35	44	79	296	258	554
15 - 17	218	186	404	9	1	10	23	23	46	250	210	460
18 - 20	203	242	445	12	11	23	10	23	33	225	276	501
21 - 30	384	581	965	36	38	74	12	60	72	432	679	1111
31 - 40	303	329	632	33	21	54	18	67	85	354	417	771
41 - 50	214	218	432	23	15	38	39	58	97	276	291	567
51 - 60	132	129	261	14	13	27	25	35	60	171	177	348
üle 61	80	94	174	11	3	14	24	18	42	115	115	230
Kokku	2534	2672	5206	200	163	363	308	444	752	3042	3279	6321

VII revisjoni andmetel on Kalljala kihelkonnas 6321 inimest¹, neist mehi 3042 ehk 48,2%, naised 3279 ehk 51,8%. $\frac{M}{N}$ on 0,93. Talupoegi on 82,3%, mõisatunijaid 5,8% ja vabadikke 11,9%. Vanurühmbade dünaamikas jälgides näeme², et V revisjoniiga võrreldes (kõik võrdlevad andmed on toodud V revisjoni suhtes sama real kullid raatluse alla mõlema soo erundajad) on kõige rohkem vähenenud 41-50 aastaste arv. Neid oli V revisjoni ajal 11,08%, VII revisjoni ajal aga 8,97%. Absoluutarvudes vastavalt 779 ja 567. Kui arvestada, et need, kes VII revisjoni ajal on 41-50 aastased, olid V revisjoni ajal umbes 21-30 aastased, siis näeme, et nende arv on vähenenud 10600. 567-le ehk 46,5% võrra. Kõige rohkem on suhteliselt suurenenud

1 Vt. tabel nr. 4, lk. 39.

2 Vt. tabel nr. 10, lk. 62.

Diagramm nr.4
VII revisjon

21-30 aastaste arv, mis on kasvanud 15,10%-lt 17,59%-ni. Üle 61 aasta vanuste arv on 4,46% lt vähenenud 3,64% ni. Võrdsetest vanuserühmadest on suurimaks 1-10 aastaste rühm, kus on 1608 inimest ehk 25,43% inimeste üldarvust. 11-20 aastaste rühmas mis on numbrilt järgmine, on 1578 inimest ehk 23,95% ühel kõrgemal taluühvast.

Meeste ja naiste arvelise suhte võrdlemisel² näeme, et kuni 17 aastaste noorukite osas on pidevalt meeste ülekaal. Suhteliselt kõige suurem on see alla 4 aastaste seas kus $\frac{M}{N}$ on 1,48. Täiskasvanute osas on meeste arv naiste arvust tunduvalt väiksem. Eespoolnimetatud 21-30 aastaste vanuserühmas vaadeldes näeme, et selle arvelise tões erineb ainult naiste osas. Meeste osas on $\bar{y}$ režiiviga võrreldes

¹ vt. tabel nr. 11, lk. 64.

² vt. ka diagramm nr. 4, lk. 41.

kozumi tundur laugus. Nii oli $\frac{M}{N}$ $\bar{V}$ revisjoni ajal selles vanuserühmas 0,94 (mehi 514, naini 546), $\bar{VII}$ revisjoni ajal aga ainult 0,64 (mehi 432, naini 679). Selle vanuserühma meeste arv moodustab võrreldavate revisjonide meeste koguarvust vastavalt 14,8% ($\bar{V}$ rev.) ja 14,2% ($\bar{VII}$ revisjon), naiste arv on aga 15,4% ($\bar{V}$ revisjon) kandanud 20,7%-ni ($\bar{VII}$ revisjon). Üle 41 aasta vanuste osas on erinevused meeste ja naiste arvu osas tunduvalt väiksemad, üle 61 aasta vanuste osas aga meeste ja naiste arv võrdneks.

Eelpool öeldust nähtub, et $\bar{VII}$ revisjoni ajaks on Haljala kihelkonnas talurahva vanuselises ja sotsiaalses struktuuris tekkinud olulised muudatused millest silmapaistvam on kõige töövõimelisemate ja võitlusvõimelisemate meeste (18-40 aastased) arvu järsk vähenemine. Ei tohiks olla kahtlust,

et selle põhjuseks oli 1812. aasta
Isamaasõja tõttu toimunud se-
nisest arvukam neurutise võtmise¹

Revisjoni andmete vaallemi-
sel ühikute mõisate kaupa ilm-
neb, et siin on suure kõikumisi
nii ühikute mõisate vahel kui
ka üliühelkonnaliste näitaja-
tega võrreldes. Nii on Tabuse,
Selpa, Kaudle, Ernu² jt. mõisates
tunduvalt vähenenud 21-30
aastaste meeste arv, kuspärane
rahva üldarvu vähenemine on
suhteliselt väikene võrreldes mu-
dud (Tabuse mõisas). Samal ajal
Kavastu, Aaspere Nelti ja Sausti
mõisates³ on rahva üldarvu
vähenemine rohkem, kuid ühiki-
ute vanuserühmade (eriti 21-30
aastaste) mured on väik-
semad. Nõle mõisas on aga 21-30

¹ Eesti NSV ajalugu, I köide, Tallinn 1955,
lk. 574.

² Vt. lisa nr. 3, lk. 99, nr. 6, lk. 102, nr. 17, lk. 113,
nr. 7, lk. 103.

³ Vt. lisa nr. 2, lk. 98, nr. 5, lk. 101, nr. 13,
lk. 109, nr. 8, lk. 104.

aastaste meeste arv vastavas vanuses naiste arvust isegi suurem¹. Kuni 1 aastaste poeglaste arvuoline ülekülaal on märgatav enamikus mõisates.

VIII revisjon

viidi Haljala kihelkonnas valdavas enamikus mõisates läbi 1834. aasta määtris ja aprillis.²

VIII revisjoni ajal oli Haljala kihelkonnas 18 mõisat. Talurahva arv kihelkonnas on revisjonilehede andmetel 7495 inimest,³ neist mehi 3575 ehk 47,7%, naised 3920 ehk 52,3%. $\frac{M}{N}$ oli 0,91. Nõrdselt vanuserühmadest on kõige arvukam 1-10 aastaste rühm, kus on 2087 inimest ehk 27,81% talurahva üldarvust.⁴ Järjekes 11-20

1 Mt. lisa nr. 12, lk. 108.

2 ENSVRAKA, f. 1864, nim. 2, s. VIII-127, l 2-401.

3 Mt. tabel nr. 5, lk. 46.

4. Mt. tabel nr. 10, lk. 62 ja diagramm nr. 5 lk. 48.

Tabel 5 Talurahva arv VIII revisjoni ajal

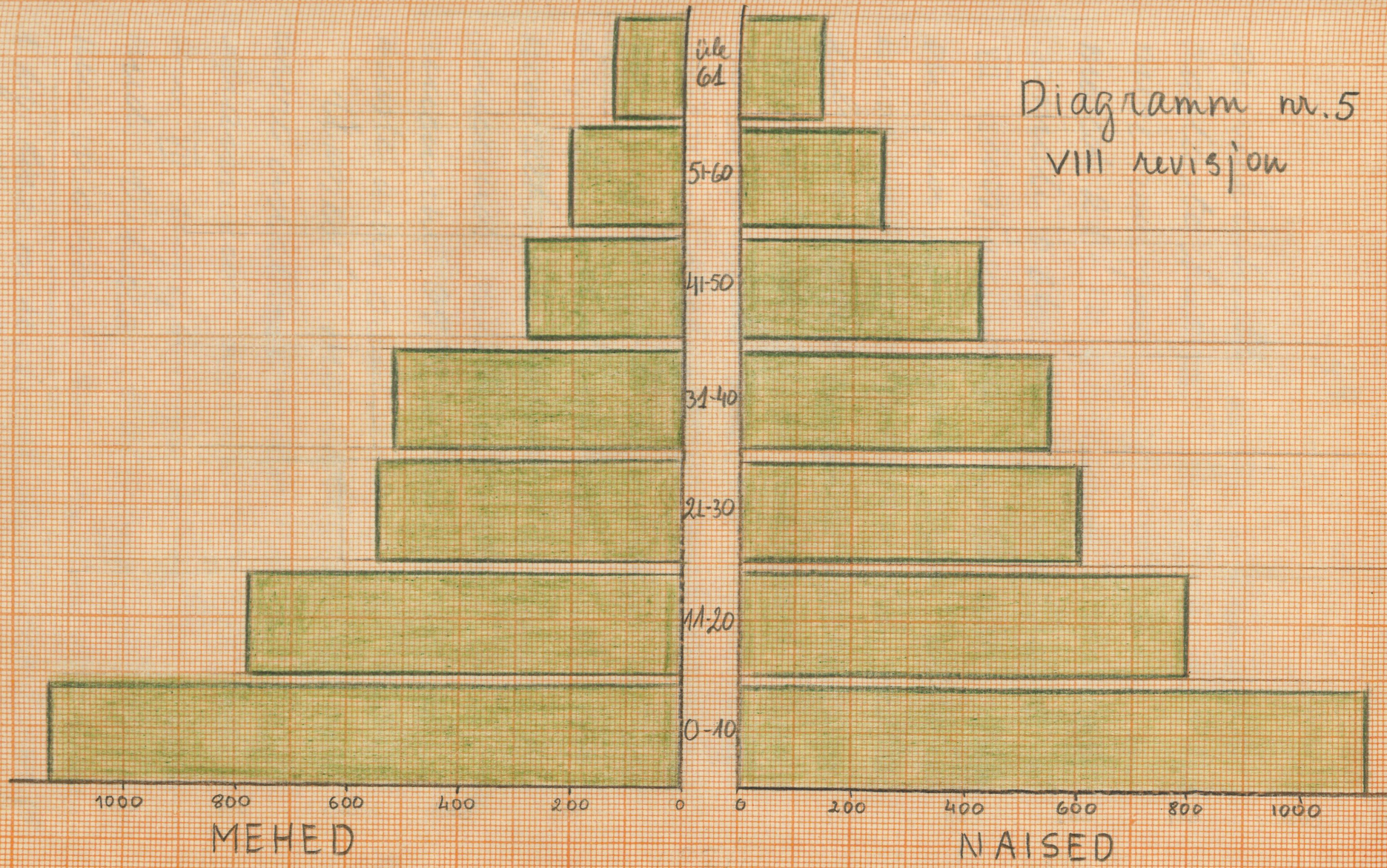
Namus	Talupojad			Mõisateenijad			Vabadikud			Kokku		
	M	N	K	M	N	K	M	N	K	M	N	K
kuusi	82	62	144	10	4	14	6	6	12	98	72	170
1-5	502	499	1001	28	32	60	51	62	113	581	593	1174
6-10	381	374	755	28	25	53	44	61	105	453	460	913
11-14	272	311	583	19	17	36	43	37	80	334	365	699
15-17	201	182	383	12	10	22	24	20	44	237	212	449
18-20	181	200	381	17	6	23	11	15	26	209	221	430
21-30	469	533	1002	33	23	56	42	54	96	544	610	1154
31-40	434	453	887	41	39	80	44	61	105	519	553	1072
41-50	231	363	594	20	18	38	28	52	80	279	433	712
51-60	155	207	362	16	11	27	28	39	67	199	257	456
üle 61	93	123	216	9	4	13	20	17	37	122	144	266
Kokku	3001	3307	6308	233	189	422	341	424	765	3575	3920	7495

aastaste rühm keda oli 1578 ehk 21,24%. Üksikute vanuserühmade võrdlemisel elmin revizjoni vastavate vanuserühmadega näeme, et kõige rohkem on kavannud 1-10 aastaste arv keda oli VII revizjoni ajal 1608 ehk 25,43%. Tunduvalt on kavannud ka 31-40 aastaste arv: 12,13% et VII revizjoni ajal 14,26%-ni VIII revizjoni ajaks. Üldiselt on enamikus vanuserühmade inimeste arv kavannud, lähenevad on aga 18-20 aastaste arv keda on VIII revizjoni ajal 430 ehk 4,95% (VII revizjoni ajal vastavalt 501 ja 7,92%).

Meeste ja naiste arvu võrdlemisel¹ vanuserühmade kaupa ilmneb, et meeste arv on naiste arvust suurem ainult kahes vanuserühmas. Kuni 4 aastastel on $\frac{M}{N}$ 1,37 ja 15-17 aastastel 1,12 (see vastab VII revizjoni ajal alla 4 aastastele kus $\frac{M}{N}$ oli 1,48). Meeste arv

1 Vt. tabel nr. 11, lk. 64.

Diagramm n.5
VIII revisjon

on suhteliselt kõige väiksem 41-50 aastaste hulgas kus $\frac{M}{N}$ on 0,64. Eelmise revisjoni ajal olid need inimesed 21-30 aastased kus $\frac{M}{N}$ oli samuti 0,64. 41-50 aastaseil oli VII revisjoni ajal aga $\frac{M}{N}$ 0,95, seega on siin ka meeste arv vähenenud kõige suurem. Järsult on eelmise revisjoniga võrreldes vähenenud ka 51-60 aastaste meeste arv suhte naiste arvuga. VII revisjoni ajal oli see 0,97, VIII revisjoni ajal 0,77. Tuleb ära märkida, et samal ajal on selles vanuserühmas meeste arv isegi suurenenud, kuid naiste arv suurenenud 69% võrra põhjustab meeste arv suhtelise vähenemise.

Üksikute mõisate talunahva arv analüüvides näeme, et enamikus mõisates on rahva arv VIII revisjoniga võrreldes kasvanud. Vihula, Parangu ja Metriku mõisades¹ on rahvaarvu juu-

1. Nt. lisa nr. 16, lk. 112, nr. 14, lk. 110 ja nr. 15, lk. 111.

deksast kõige suurem. Kõige roh-
kem on rahvaarv vähenenud Gau-
sti mõisas¹. Selle põhjuseks on ähe
Gausti mõisale kuulunud küla
liitmine teise mõisa külge.² Sel-
le tõttu on Gausti mõisas VIII
revisjoni ajal kõige vähem inime-
ri, kõige rohkem on neid endiselt
Sagadi mõisas - 1170³.

Eelmisest revisjonist möödu-
nud 17-18 aasta jooksul on Hal-
jala kihelkonnas arv märgatavalt
kannanud. Nooremate vanuserüh-
made suhteliselt suur arv lubab
olelada, et see tendents ka järg-
nevatel aastatel jätkub.⁴

IX revisjon

viidi suuremas osas Hal-

1 Nt. lisa nr. 8, lk. 104

2 ENSV RAKA, f. 1864, nim. 2, sü VIII-127,
l. 218-230.

3 Nt. lisa nr. 1, lk. 97.

4 Nt. diagramm nr. 5, lk. 48.

Tabel 6 Talurahva arv 17 revisjoni ajal

Vanus	Talupojad			Mõisateenijad			Vabadiimed			Kokku		
	M	N	K	M	N	K	M	N	K	M	N	K
kuni 1	107	101	208	4	4	8	16	12	28	127	117	244
1-5	400	356	756	15	24	39	61	68	129	476	448	924
6-10	355	340	695	16	14	30	53	54	107	424	408	832
11-14	279	270	549	13	9	22	48	49	97	340	328	668
15-17	201	239	440	14	8	22	31	34	65	246	281	527
18-20	246	257	503	13	15	28	25	27	52	284	299	583
21-30	536	679	1215	39	34	73	63	103	166	638	816	1454
31-40	440	485	925	31	27	58	48	65	113	519	577	1096
41-50	308	341	649	15	12	27	64	67	131	387	420	807
51-60	207	337	544	15	15	30	23	39	62	245	391	636
üle 61	99	161	260	7	6	13	13	18	31	119	185	304
Kokku	3178	3566	6744	182	168	350	445	536	981	3805	4270	8075

jala kihelnonna mõisates läbi 1850. aasta oktoobrikuus¹, ainult Sagadi mõisas² oli revisjoni läbiviimise ajaks 8. mai.

Kihelnonnas on saanud kui eelmise revisjoni ajal 18 mõiset. Mõisaoomanike koosseis on IV ja V revisjoniga võrreldes muutunud stabiilsemaks³. VIII revisjoniga võrreldes on vahetunud 2 mõisa omanikud, V revisjoni ajal aga 11 mõisa omanikud.

IV revisjoni andmetel oli Haljala kihelnonnas 8075 inimest⁴, neist 3805 ehk 47,1% olid mehed ja 4270 ehk 52,9% naised. $\frac{M}{N}$ oli 0,89 - see on vähem kui ühegi varasema revisjoni ajal. Soetiaadete gruppide järgi jagunes elanikkond järgmiselt: kalurpeegi-83,6%, mõisatunijaid 4,3% ja vabadikke 12,1%.

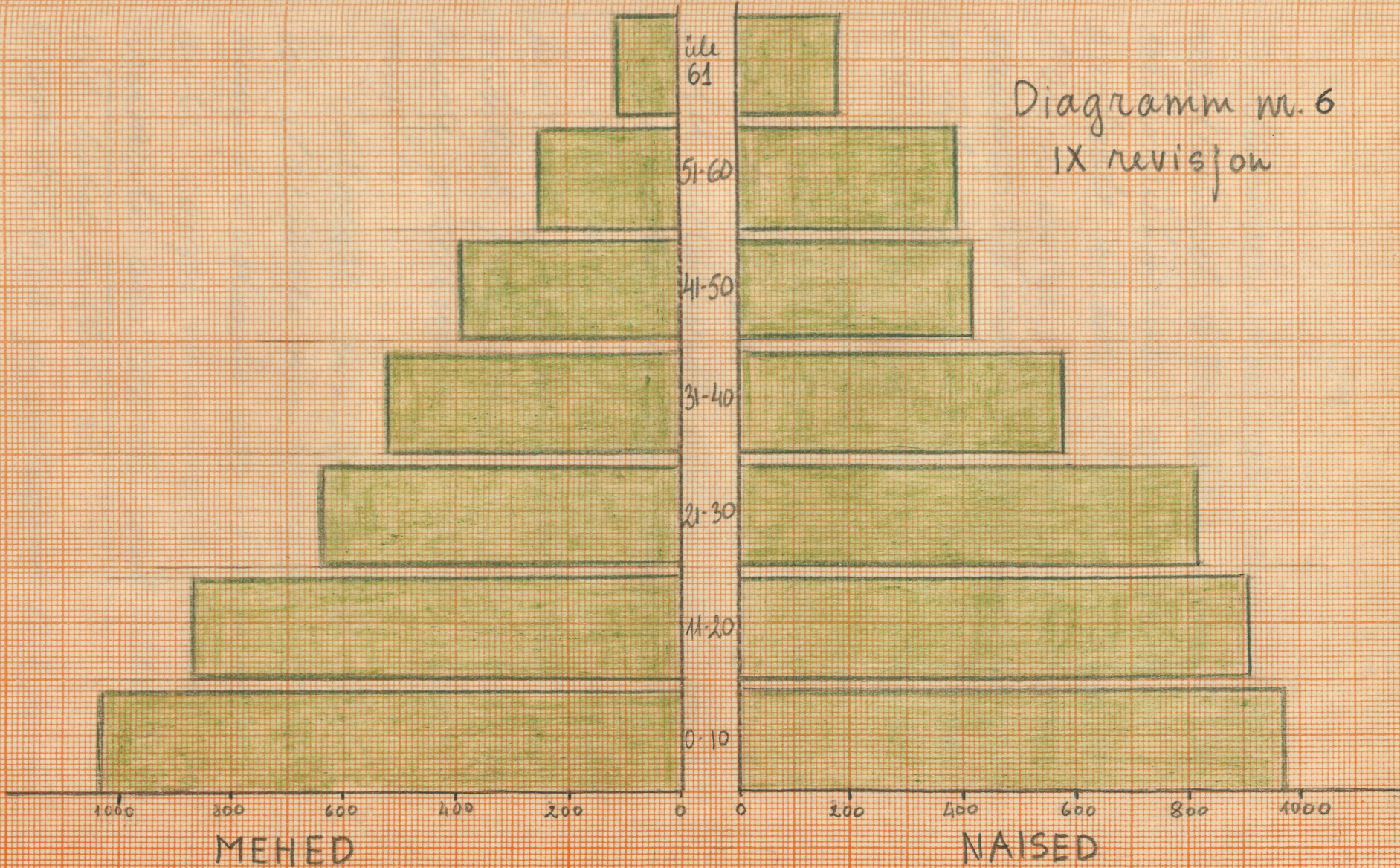
1 EWSNRAKA, f. 1864, nim. 2, sü. IX-94, l. 2-490.

2 Sealsamas, l. 168-237.

3 Nt. tabel nr. 12, lk. 68.

4 Nt. tabel nr. 6, lk. 51

Diagramm n. 6
IX revisjon

Vanuserühmade omavahelisel võrdlemisel näeme¹, et võrdsetest vanuserühmadest on suurim 11-20 aastaste rühm, keda on 22,02%. Varem kõige suuremaks olnud vanuserühmas (1-10 aastased) on nüüd 1756 inimest ehk 21,73% (VIII revisjoni ajal 27,81%). Laste arvu vähenemine 1850-ndaus aastaus oli tingitud 30-ndate aastate teisel poolel ja 40-ndatel aastatel võrdvalt erinevad viljakaaldustest ja haudidest

„Narvad, oma aja ära elanud peodad-pärisorjusliinud tootmis-suhted põhjustanud tootline jõudude viirelemise ja oralise hävimise“²

Eelmise revisjoniiga võrreldes on alaealiste osas kawaunud vaid kuni 4 aastaste arv. Täiskawa-nute kõigis vanuserühmades on inimeste arv kawaunud. 21-30 aas-

1 Nt. tabel nr. 10, lk. 62.

2 Eesti NSV ajalugu, I kd, Tallinn 1955, lk. 616.

taste arv on tõusnud 1154-elt ehk 15,38%-lt 1454 ehk 18,00%-ni.

Meste ja naiste arvuhet jälgides¹ näeme, et IX revisjoni ajal on alla 14. aastaste seas ülekoolitus meeste arv, kus $\frac{M}{N}$ on 1,05. Kõigi 15 aastaste ja vanemate osas on $\frac{M}{N}$ 0,82. Suhteliselt kõige suurem on meeste arv kuni 1 aastaste vanuserühmas, kus $\frac{M}{N}$ on 1,09. Suhteliselt kõige väiksem on meeste arv 51-60 aastastel, kus $\frac{M}{N}$ on 0,63. Eelmise revisjoniga võrreldes on $\frac{M}{N}$ kõige enam vähenenud kuni 1 aastaste osas (VIII revisjoni ajal 1,37) ja vastavalt kõige rohkem suurenenud 41-50 aastaste osas, kus $\frac{M}{N}$ on 0,92 (VIII revisjoni ajal 0,64).

Murruite mõisate talurahna koosseisu jälgides näeme, et suuremas osas mõisates on rahna arv eelmise revisjoniga võrreldes kasvanud. Nii on Aaspere mõisas elamine arv kasvanud

¹ Mt. tabel nr. 11, lk. 64.

VIII revisjoniga võrreldes 164 inimese võrra¹. Samal ajal näitus Niikula, Kavastu ja Võle mõisas on elanike arv vähenenud². Kõige rohkem inimesi - 1170 on Saagadi mõisas³, kõige vähem - 42 on Sausti mõisas⁴. Üksikute vanuserühmade vaatlemisel ja vanuserühmade piires meeste ja naiste arvu võrdlemisel näeme, et erinevate mõisete osas on suuri lahkminekuid. Nii on 21-30 aastastel $\frac{M}{N}$ Narangu ja Neltri mõisas 0,54, Nannamõisa mõisas 1,00, Tatuuse mõisas 1,23 ja Võle mõisas 1,44⁵. Analooogilise olukord on ka teiste vanuserühmade osas kui neid analüüsida üksikute mõisate kaupa.

1 Nt. lisa nr. 5, lk. 101.

2 Nt. lisa nr. 2, lk. 98 ja nr. 12, lk. 109.

3 Nt. lisa nr. 1, lk. 97.

4 Nt. lisa nr. 8, lk. 104.

5 Nt. lisa nr. 14, lk. 110, nr. 13, lk. 109, nr. 10, lk. 106, nr. 3, lk. 99, nr. 12, lk. 108.

X revisjon

Krimmi sõja tagajärjel toimusid Venemaa rahvast koosseisus olulised muudatused. See sundis valitsust elanikkonna täpsema maavustamise huvides juba 7 aastat pärast IX revisjoni läbi viima järjekordse - X revisjoni¹

Haljala kihelkonnas vertis revisjon üle viie km. Karula mõisas toimub revisjon kõige varem - 12. detsembril 1857. aastal,² Selja mõisas kõige hiljem - 24. mail 1858. aastal.³

X revisjoni ajal on Haljala kihelkonnas 19 mõisat. Endistele 18-le on lisandunud Kadrina kihelkonnas asunud Tammisspea mõis⁴

¹ В. М. Кадузан, Народонаселение России в XVIII - первой половине XIX вв. (по материалам ревизии), Москва 1963, лк. 76.

² ENSV RAHA, f. 1864, nim. 2, s.d. X-197, l. 392.

³ Sealsamas, l. 448.

⁴ Sealsamas, l. 507-515, vt. ka lisa nr. 20, лк. 116.

TABEL 7 Talurahva arv $\bar{x}$ revisjoni ajal

Nimis	Talupojad			Mõisateenijad			Vabadikud			Kokku		
	M	N	K	M	N	K	M	N	K	M	N	K
kuni 1	127	95	222	9	6	15	1	3	4	137	104	241
1-5	546	514	1060	23	30	53	4	3	7	573	547	1120
6-10	476	434	910	16	13	29	12	8	20	504	455	959
11-14	287	275	562	7	9	16	6	7	13	300	291	591
15-17	229	249	478	4	5	9	9	5	14	242	259	501
18-20	249	226	475	4	9	13	8	11	19	261	246	507
21-30	607	798	1405	40	32	72	8	23	31	655	853	1508
31-40	519	650	1169	22	26	48	6	10	16	547	686	1233
41-50	385	453	838	11	9	20	3	12	15	399	474	873
51-60	275	325	600	7	4	11	13	17	30	295	346	641
üle 61	128	205	333	2	7	9	2	6	8	132	218	350
Kokku	3828	4224	8052	145	150	295	72	105	177	4045	4479	8524

Vahetunud on kolme mõisa omanikud. Straalbornidele kuulunud Ngrangu mõis on käinud nüüd Luederite kätte ning Reunenkaupid on vahetanud Selja mõisa Dellings haanritega viimastele kuulunud Aaspere mõisa vastu¹

I revisjoni andmetel on Keljala kihelkonnas 8524 talurahva hulka kuuluvat inimest.² Talupoegi on 94,4%, mõisateemijaid 3,5% ja vabadikke 2,1%. Suurematel vanuserühmadeks on I revisjoni ajal jälle 1-10 aastased keda on 2079 ehk 24,40%. Suuruselt järgmine on 11-20 aastaste vanuserühm, kus on 1599 inimest ehk 18,74% elanikkonnast rüüdarist.

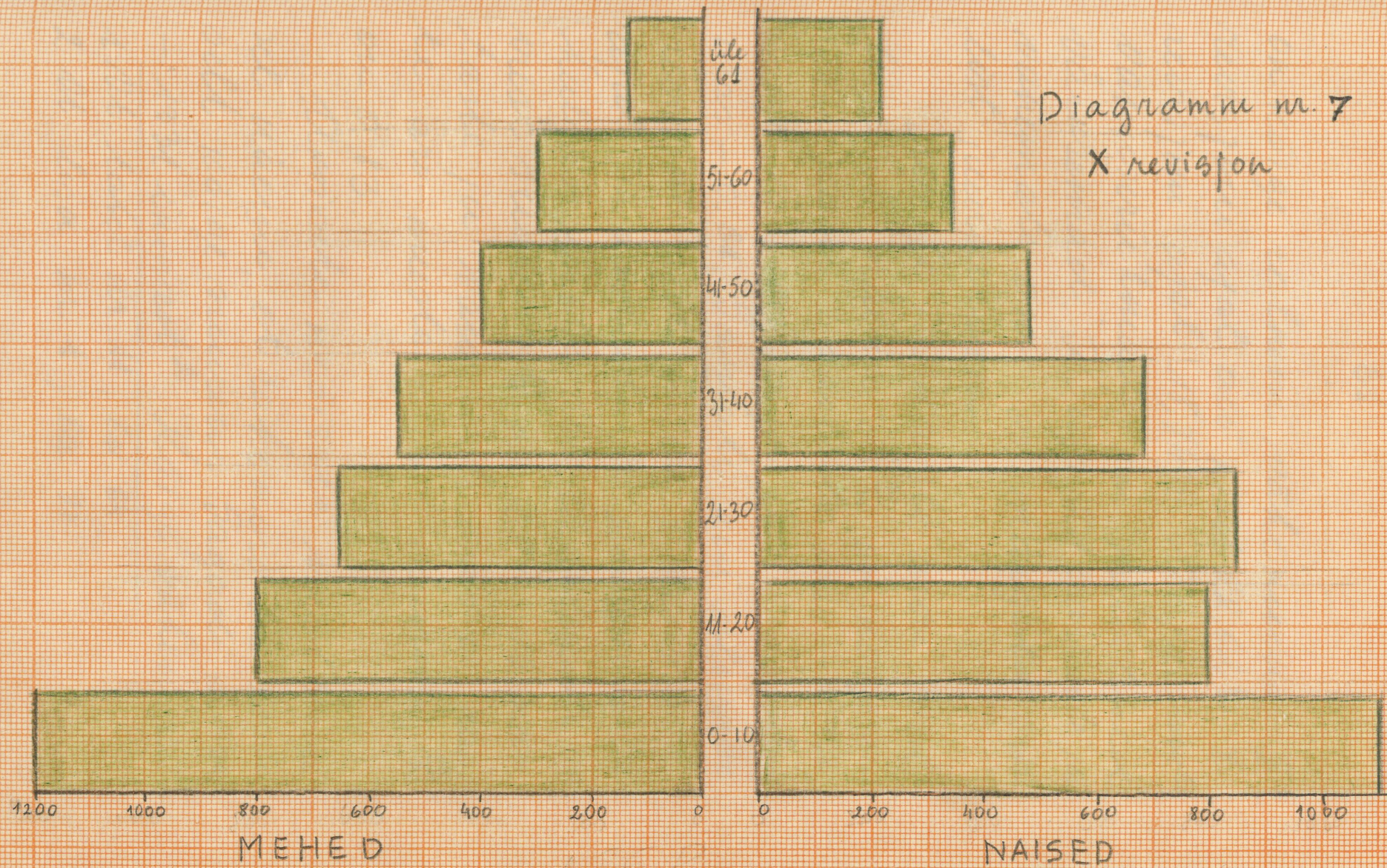
Eelmise revisjoniga võrreledes³ on kõige rohkem karranud 1-5 aastaste arv, neid on nüüd 1120 ehk 13,15% (IV revisjoni ajal 924 ehk 11,44%). 11-20 aastaste vanuserühm

¹ Nt. tabel nr. 12, lk. 68.

² Nt. tabel nr. 7, lk. 58.

³ Nt. tabel nr. 10, lk. 62.

Diagramm m. 7
X revisjon

on kõige rohkem vähenenud. $\bar{X}$ revisjoni ajal oli neid 22,02%, $\bar{X}$ revisjoni ajal 18,74%. Ülejäänud vanuserühmades on muutused väiksemad. Kõigi 21 aastaste ja vanemate osas on märgata arvu list juurdearvu.

Meste ja naiste arvu võrdlemisel¹ näeme, et $\frac{M}{N}$ on kõige suurem kuni 1 aastaste osas - 1,32, kõige väiksem aga üle 61 aastaste osas - 0,61. Samuti kui elumise revisjoni ajal on ka $\bar{X}$ revisjoni ajal 14. aastaste ja nooremate hulgas poiste arv tüdrukute arvust suurem, $\frac{M}{N}$ on 1,07. 15. aastaste ja vanemate osas on naiste arv meeste arvust suurem, $\frac{M}{N}$ on 0,83.

Üksikute mõisate vaatlenuisel näeme, et rahvaarv on endiselt kõige suurem Sagadi mõisas - 1331 inimest.² Kõige vähem in-

1 Nt. tabel nr. 11, lk. 64.

2 Nt. lisa nr. 1, lk. 97.

Tabel 10 Namuserühmade suhe IV-X revisjoni ajal

Vanus	IV revisjoni Trimeste arv		V revisjoni Trimeste arv		VI revisjoni meeste arv		VII revisjoni Trimeste arv		VIII revisjoni Trimeste arv		IX revisjoni Trimeste arv		X revisjoni Trimeste arv	
		%		%		%		%		%		%		%
kuni 1	192	2,86	187	2,66	83	2,62	171	2,72	170	2,34	244	3,02	241	2,83
1-5	1064	15,78	1073	15,26	382	12,07	898	14,20	1174	15,66	924	11,44	1120	13,15
6-10	722	10,70	892	12,68	389	12,30	710	11,23	913	12,15	832	10,29	959	11,25
11-14	564	8,36	537	7,63	353	11,16	554	8,76	699	9,30	668	8,27	591	6,93
15-17	398	5,90	464	6,60	233	7,37	460	7,27	449	5,99	527	6,53	501	5,87
18-20	389	5,78	431	6,13	216	6,82	501	7,92	430	5,95	583	7,22	507	5,94
21-30	1107	16,40	1060	15,10	507	16,04	1111	17,59	1154	15,38	1454	18,00	1508	17,68
31-40	902	13,38	877	12,47	392	12,40	771	12,19	1072	14,26	1096	13,59	1233	14,49
41-50	581	8,62	779	11,08	301	9,52	567	8,97	712	9,44	807	10,00	873	10,24
51-60	401	5,95	410	5,93	176	5,56	348	5,50	456	6,03	636	7,88	641	7,51
üle 61	423	6,27	314	4,46	131	4,14	230	3,64	266	3,50	304	3,77	350	4,11
Kokku	6743	100,0	7024	100,0	3163	100,0	6321	100,0	7495	100,0	8075	100,0	8524	100,0
Indeks	1		1,04		0,89		0,94		1,10		1,20		1,26	

meri on Sausti mõisas - 40². Kõige rohkem on talurahva arv vähenenud Metsiku mõisas. Eelmise revijoni aegse 534 inimese asemel² on seal $\bar{x}$ revijoni ajal 489 inimest. Kõige rohkem on inimeste arv kasvanud Essu mõisas³. Selle põhjuseks on mõisa territooriumi karr naabermõisa arvel.⁴

Meeste ja naiste arvuline vahetork vahnerühmade kaupa ning tüdrukute vahnerühmade proportsioonid on erinevates mõisates väga kõikuvad.

* * *

Me teame, et kogu Eesti alal „äärmine viletus, sunnis mainus ning talupoegade maa röövimine tõttu kujunema hakkav suhteline ülerahvastus, talupoegade müümine ja talupoegade pagemine —

¹ Mt. lisa nr. 8, lk. 104.

² Mt. lisa nr. 15, lk. 111.

³ Mt. lisa nr. 7, lk. 103.

⁴ ENSURAKA, f. 1864, nim. 2, sü. E-197, l. 115-149.

Tabel 11. Meeste ja naiste arvu suhe IV-Z revisjoni ajal

Vanus	IV revisjon			V revisjon			VII revisjon			VIII revisjon			IX revisjon			X revisjon		
	M	N	$\frac{M}{N}$	M	N	$\frac{M}{N}$	M	N	$\frac{M}{N}$	M	N	$\frac{M}{N}$	M	N	$\frac{M}{N}$	M	N	$\frac{M}{N}$
kuusid	97	95	1,02	97	90	1,08	102	69	1,48	98	72	1,37	127	117	1,09	137	104	1,32
1-5	537	527	1,02	527	546	0,97	462	436	1,06	581	593	0,98	476	448	1,06	573	547	1,05
6-10	363	359	1,01	459	433	1,02	359	351	1,02	453	460	0,98	424	408	1,04	504	455	1,11
11-14	290	274	1,06	280	257	1,09	296	258	1,15	334	365	0,92	340	328	1,04	300	291	1,03
15-17	191	207	0,92	221	243	0,91	250	210	1,19	237	212	1,12	246	281	0,88	242	259	0,93
18-20	192	197	0,97	205	226	0,91	225	276	0,82	209	221	0,95	~~284~~	299	0,95	261	246	1,11
21-30	531	576	0,92	514	546	0,94	432	679	0,64	544	610	0,89	638	816	0,78	655	853	0,77
31-40	445	457	0,97	435	442	0,98	354	417	0,85	519	553	0,94	519	577	0,90	547	686	0,80
41-50	287	294	0,98	392	387	1,01	276	291	0,95	279	433	0,64	387	420	0,92	399	474	0,84
51-60	198	203	0,98	203	207	0,98	171	177	0,97	199	257	0,77	245	391	0,63	295	346	0,85
üle 61	229	194	1,18	148	166	0,89	115	115	1,00	122	144	0,85	119	185	0,64	132	218	0,61
Kokku	3360	3383	0,99	3481	3543	0,98	3042	3279	0,93	3575	3920	0,91	3805	4270	0,89	4045	4479	0,90

Kõik need legrivid viisid selleni, et XVIII sajandi lõpul ja XIX sajandi algul oli Eesti rahva juundenarv äärmiselt väike, selles oli märgata peaasgu seisamut¹

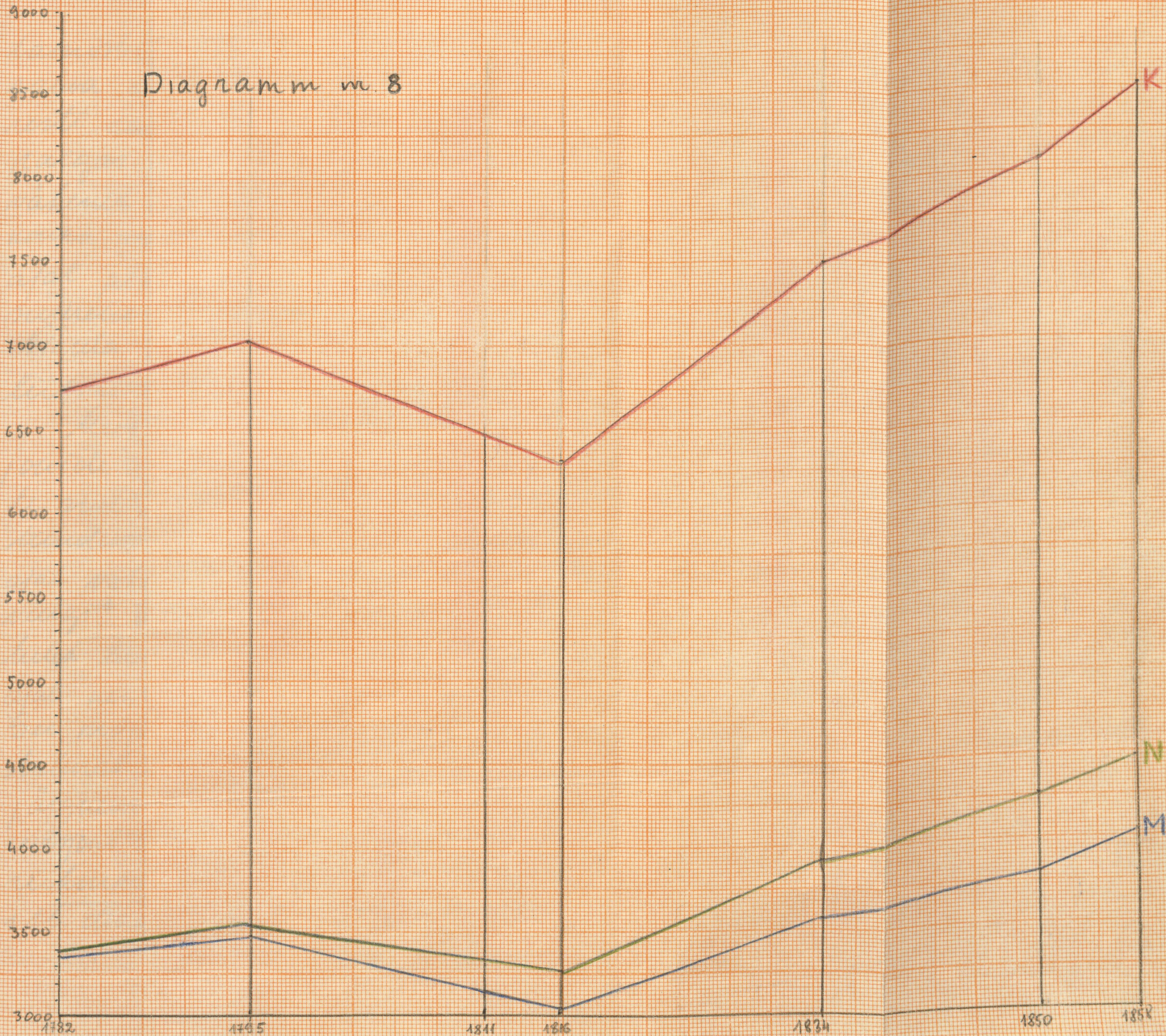
Haljala kihelkonnas aga ei vähenenud mitte ainult rahva juundenarv vaid ka talurahva arv teroikuna. Nii on Haljala kihelkonna talurahva arv VII revisjoni ajaks V revisjoniiga võrreldes vähenenud 7024-lt 6321-ni, s.o. 10% võrra. Tähistades V revisjoni aegse rahva arvu indeksiga 1 saame järgnevatel revisjoniide indeksiteus² vastavalt V revisjoni - 1,04; VI revisjoni - 0,96*; VII revisjoni - 0,94; VIII revisjoni - 1,10; IX revisjoni - 1,20 ja X revisjoni - 1,26. Siit nähtub, et pärast pärisorjuse kao

¹ Eesti NSV ajalugu, I kd., Tallinn 1955, lk. 503.

² Mt. tabel nr. 10, lk. 62.

* indeks on võetud meeste arvuh (3163) kaalutud aritmeetilise keskmise abil tulekatud naiste arvu (3342) liitmisel saadud ligikaudselt koguarvust - 6505. Mt. käesoleva töö lk. 37.

Diagramm m. 8

tamist (pärast VII revisjoni) on talu-
rahva arv Haljala kihelkonnas kii-
resti kahanenud. XIX sajandi kesk-
paigas elanikkonna juurdenu-
väheneb. Vaadeldes Haljala kihel-
konna rahvaarvu IX ja X revisjoni
ajal peame mees pidama, et see
suurenes osalt ka Kadrina ja Nuu-
-Siigula kihelkonna üsrikute külade
liinemisel Haljala kihelkonnale.

Meeste arv, mis varasemate revis-
jonide ajal on ligilähedane nais-
te arvule, väheneb VII revisjoni ajaks
tunduvalt. Järquevate revisjonide
ajal vahe ei vähene vaid suureneb
veelgi.⁴ Selle nähtuse üheks põhjuseks
tuleb lugeda 1812. aasta Vanaaaja
ajal neurutiteus võetute surt ova.
See mõjutab Haljala kihelkonna
talurahva soolist struktuuri ka
järquevate revisjonide ajal, sest VII
revisjoni ajal 21-30 aastaste vanuse-
rühmas erinev meeste defitsiit

---

1 Nt. diagramm nr. 8, lk. 66.

kandub järgnevale revišonide ajal
peasegu muutmatus suhtes üle
vastavase vanuserühma¹

---

1. vt. tabel nr. 10, lk. 62.

II peatükk

Mõisateenijad

Mõisateenijad moodustavad talurahva sotsiaalses struktuuris küllaltki olulise grupi, keda on senises ajalooalases raianduses nõrd-
lemisi vähe käsitletud. Peale kult-
rite ja kübaste, keda rahvas tava-
liselt õigustatult vihuas, kuulusid
mõisateenijate hulka ka koatüed-
ruud, kokad, koapoisid, tallipoi-
nid, aednikud ja teiste tegevusala-
de erindajad, keda mõisnikud
vajarid oma mugava elu ja aru-
kate küllaliste teenindamise jaoks.
Mõisateenijad kannatarid mõis-
nike julma nohtlemise all sama-
võrd kui talupojad, sest nad

pidid päevast päeva täitma kõiki mõisnike tujusid, saades taruks tihti kepi ja puitsahoke. Mõisatunijad tundsid ennast talurahva osana ja võtsid noorteste talupoegadega osa mõisnike vastasest võitlusest. Mõned neist, nagu Jõeperu mõisa Jaan¹, olid isegi teiste õhutatajaks ja juhtideks.

Hingede revisjonide andmed võimaldavad saada ümra täpse ülevaate mõisatunijate arvust, vanusest ja nõugetsetest tegevusaladest. Kuna mõisatunijate elunutsete uurimine ei kuulu käesoleva töö ülesannete hulka, siis nimetame vaid lühidalt, et Hõljala kihelkonnas olid erindatud kõik tähtsamad mõisatunijate elunutsed nagu nojad, toapoi-
nd toatüdrukud, tallipoisid, aednikud jne. Enne mõisas oli IV revisjoni ajal isegi 2 pillimeest²

¹ Eesti NSV ajalugu, I kd., Tallinn 1955, lk. 564-565.

² ENSV RAKA, f. 1864, mm. 2, gü IV-4, l. 121.

Reviijoni lehtedele on mõisate-
nijad kantud kohe vabade jä-
rel. Mõisateenijate kohta erine-
vaid andmeid võib pidada kõi-
ge täpsemateks kuna nad olid
100q aeg mõisniku „silma all“.

Andes vaatlema mõisate-
nijate (ja hiljem ka vabadite)
vanuselise struktuuri, ei piüa
me analüüsida kõiki vanuserüh-
mi kelle arv on toodud juurdeli-
satud tabelis ning kelle vähestest
abroluutavudest tingituna muu-
tuvid raskesti jälgitavateks ka
suhetavudes väljendatud andmed.
See tõttu vaatleme vaid kahte
põhilist rühma: 1) kuni 17-aas-
tand alaealised ja noorukid, 2) 18-
aastased ja vanemad täiskasva-
nud inimesed. Nõrkimate vanuse-
rühmade kohta toome andmed
vaid valitudiselt. Mõisateenijate
vanuse analüüs mõisate kaupa
ei ole samuti otstarbekas, sest
mitmes mõisas puuduvad

mõisateenijad üldse, või puuduvad nad paljudes vanuserühmades.

IV revisjoni ajal oli Haljala kihelkonnas 408 mõisateenijat¹, kes moodustavad talurahva üldarvust 6,1% Mehi oli 224, naini 184 $\frac{M}{N} = 1,21$. Kuni 17. aastaseid oli 137, s.o. 33,5%; 18 aastaseid ja vanemaid oli 271 ehk 66,5%. $\frac{M}{N}$ oli vastavalt 1,18 ja 1,24.

Suurimaks vanuserühmas on 21-30 aastased keda on 25% mõisateenijate üldarvust. Selles vanuserühmas on ka meeste arv suhteliselt kõige suurem, $\frac{M}{N}$ on 1,58.

V revisjoni ajal oli Haljala kihelkonnas 419 mõisateenijat, kes moodustavad 6,0% talurahva üldarvust. Mehi oli 239, naini 180. $\frac{M}{N}$ oli 1,33. Kuni 17. aastaseid oli 128, ehk 30,5%. $\frac{M}{N}$ oli selles vanuserühmas 1,13. 18. aastaseid ja vanemaid oli 291 ehk 69,5%. $\frac{M}{N} = 1,42$. Suurimaks vanuserühmas on endiselt 21-30 aast

¹ Nt. süü ja järgmiste revisjonide osas tabel nr. 8, lk. 74.

Tabel 8 Moisateenijale arv IV-X revisiooni ajal

Naised	IV revisioon			V revisioon			^{VI re} visioon	VII revisioon			VIII revisioon			IX revisioon			X revisioon		
	M	N	K	M	N	K	M	M	N	K	M	N	K	M	N	K	M	N	K
kuulid	2	2	4	7	4	11	4	6	6	12	10	4	14	4	4	8	9	6	15
1-5	25	18	43	18	25	43	23	22	23	45	28	32	60	15	24	39	23	30	53
6-10	16	13	29	18	10	28	17	22	21	43	28	25	53	16	14	30	16	13	29
11-14	17	16	33	8	10	18	18	12	11	23	19	17	36	13	9	22	7	9	16
15-17	14	14	28	17	11	28	17	9	1	10	12	10	22	14	8	22	4	5	9
18-20	13	17	30	20	18	38	16	12	11	23	17	6	23	13	15	28	4	9	13
21-30	63	40	103	51	39	90	58	36	38	74	33	23	56	39	34	73	40	32	72
31-40	25	26	51	42	21	63	39	33	21	54	41	39	80	31	27	58	22	26	48
41-50	27	22	49	30	19	49	30	23	15	38	20	18	38	15	12	27	11	9	20
51-60	14	9	23	15	15	30	17	14	13	27	16	11	27	15	15	30	7	4	11
üle 61	8	7	15	13	8	21	11	11	3	14	9	4	13	7	6	13	2	7	9
Kokku	224	184	408	239	180	419	250	200	163	363	233	189	422	192	168	350	145	150	295

tased, keda on 21,5%. $\frac{M}{N}$ 21-30 aastastel oli $\bar{V}$ revisjoni ajal 1,38. Kõige noorem oli $\frac{M}{N}$ 31-40 aastastel - 2,00.

$\bar{VI}$ revisjoni ajal oli Haljala kihelkonnas 250 mõisateenijat (meest), kes moodustavad talurahvast 79%. Kuni 17 aastaseid oli 79 ehk 31,5%, üle 18 aastaseid 171 ehk 68,5%. Suurimaks vanuserühmaks on endiselt 21-30 aastased, moodustades mõisateenijate koguarvust 23%.

$\bar{VII}$ revisjoni ajal oli mõisateenijate arv Haljala kihelkonnas 363. Talurahva üldarvust moodustab see 5,8%. Mehi oli mõisateenijate hulgas 200, s.o 55%, naini oli 163 ehk 45%. $\frac{M}{N} = 1,22$. Kuni 17 aastaseid oli 133 ehk 36,5%. Nende $\frac{M}{N}$ oli 1,14. 18 aastaseid ja vanemaid oli 230 ehk 63,5% $\frac{M}{N} = 1,28$. Suurimaks vanuserühmaks on $\bar{VII}$ revisjoni ajal 1-10 aastased, kes moodustavad 24,2% mõisateenijate üldarvust. Suuruselt järgmine on 21-30 aastaste rühm, keda on 20,5%. Meeste arv on sek-

teliselt kõige suurem 31-40 aastaste osas, kus $\frac{M}{N}$ on 1,57.

VIII revijoni ajal oli mõisateenijate arv Haljala kihelkonnas 422, mis moodustas talurahvast 5,6%. Mehi oli 233, naini 189, $\frac{M}{N}$ 1,24. Kuni 17. aastaseid oli 185 ehk 44,0%, 18 aastaseid ja vanemaid oli 237 ehk 56%. $\frac{M}{N}$ oli vastavalt 1,09 ja 1,35. Suurimais vanuserühmas on 1-10 aastased, keda on mõisateenijate hulgas 26,8%. Suurelt järgmised on 11-20 ja 31-40 aastaste vanuserühmad. 21-30 aastaseid on nüüd 13,3%. Nimetatud suuremates vanuserühmades on meeste arv suhteliselt kõige suurem 11-20 ja 21-30 aastaste vanuserühmades kus $\frac{M}{N}$ on vastavalt 1,45 ja 1,44.

IX revijoni ajal oli Haljala kihelkonnas 350 mõisateenijat, kes moodustavad 4,3% talurahva üldarvust. Kuni 17. aastaseid oli 121 ehk 34,5%, 18 aastaseid ja vanemaid 229 ehk 65,5%. $\frac{M}{N}$ oli vastavalt 1,05

ja 1,10. Suurimaks vanuserühmas on 21-30 aastased, keda on 21% mõisatenumijate üldarvust. Peaaegu sama suur on 11-20 aastaste rühm kus $\frac{M}{N}$ on kõige suurem - 1,25. 1-5 aastaste osas on $\frac{M}{N}$ kõige väiksem - 0,63.

II revisjoni ajal oli Haljala kihelkonnas 295 mõisatenumijat ehk 3,5% talurahvast. Mehi oli 145 ehk 49,2%, naini - 150 ehk 50,8%. $\frac{M}{N} = 0,97$. Kuni 17 aastaseid oli 122, s.o. 41,5%. $\frac{M}{N}$ selles vanuserühmas oli 0,94. 18 aastaseid ja vanemaid oli 173 ehk 58,5%. Nende $\frac{M}{N}$ oli 0,99. Suurimaks vanuserühmaks oli 1-10 aastaste rühm keda oli 82 ehk 27,8%. Suuruselt järgnevas vanuserühmas on 21-30 aastased kus moodustavad 24,5% mõisatenumijate üldarvust. Selles vanuserühmas on $\frac{M}{N}$ kõige suurem - 1,25. Suhteliselt kõige vähem on mehi suhteliselt 11-20 aastaste hulgas kus mehi on 15, naini - 23, $\frac{M}{N} = 0,65$.

Ettepoolõeldu põhjal nägime,

et mõisateenijate vanuseline ja soo-
 line struktuur erines oluliselt ta-
 lurahva kui teroimast vastavastest
 näitajatest. Paistab silma täis-
 kannanute suhteliselt suur arv
 ja nende osas omanorda veel mees-
 te arvu suur ülekäär. Seda võib
 märgata ka VII ja VIII revisjoni ajal
 mil täiskannanute osas oli meeste
 arv naiste arvust väiksem. 21-50
 aastaste meeste arvu suhe naiste
 arvuga oli VII revisjoni ajal noogu
 talurahva osas 0,77, mõisateenija-
 te osas aga 1,24. Jälgides mõisa-
 teenijate suure muutumisest revis-
 jonide kaupa näeme, et viimas-
 te revisjonide ajal mõisateenijate,
 eriti aga nende kõige töövõimeli-
 kuma osa, s.o. 21-50 aastaste arv
 vähenes pidevalt nii absoluut-
 selt kui ka teiste sotriaalsete
 gruppide suhtes. Võrreldes Hal-
 jala kihelkonnas mõisateenijate
 arvu suhet talurahva üldarvu-
 se noogu Viinuma vastavaste

näitajatega¹ näeme siin küll-
laltki suurt kokkulangemist.
Mõlemil juhul on mõisateeni-
jate arv suhteliselt kõige suurem
VI revisjoni ajal ning väheneb pi-
devalt iga järgneva revisjoniga.

Põhjuseks tuleb siin tõenäoliselt
pidada seda, et talupoegade vabas-
tamisega pärisõigest ja kapita-
listliku kaubatootmise laiene-
misega mõisamajanduses, tekkis mõis-
nikel vajadus talurahva tööjõu rat-
sionaalsemaks äranamistamiseks.
Üheks võimaluseks oli siin ka vä-
hetootliku talurahva gruppi, mõis-
sateenijate, arvu piiramine. Tea-
tavad mõju mõisateenijate ar-
vu vähenemisele Haljala kihel-
konnas avaldas ka see, et vii-
maste revisjonide ajal on kihel-
konna mõisad koondunud vä-
hema arvu mõisnikute kätte², ta-

1 S. Nahtre, Hingede revisjonide kanita-
musest ajaloo allikana, ENSV Teaduste
Akadeemia Toimetised. Ühikonna tea-
duste seria, Tallinn 1964, nr. 1, lk. 153.
2 Nt. label nr. 12, lk. 68.

tavaliselt pidas iga mõisurike-
nijaid ainult selles mõisas kus
ta ise elas.

III peatükk

Vabadikud

XVIII sajandi lõpus, eriti aga XIX sajandi esimesel poolel moodustavad maaelanikkonnast küllaltki suure osa vabadikud.

„Vabadikud kuulusid talurahva kõige vaesemale kihti, erinevus tavaliselt sulastest selle poolest, et neil oli väikene talust, eraldi eunisteeri majapidamine“¹
Need talupojad sellelt mõis oli maa ära võtnud, harvid mõisa äärealadel üles uudismaad ja rajad sinna vabadikutalud. Sage li kinnid vabadikud (poprid) ka talude juurde, kus peremehed,

¹ Eesti NSV ajalugu. I kd., Tallinn 1955, lk. 500.

kes vajamid suvel täiendavalt teo-
töölini, andrid vabadusele talu
ääremaadel väikesid maalappe.

"Nõreldes teonulax eluga, oli
vabadiku uälqiv viielemine riis-
ki elistatum, mille tõttu sajan-
di vahetusel ja ka hiljem erines
nähtus, et talupoeg anns pigem
elama poppi sauna kui läks mõi-
sa teolööle"¹

Hingede revisjonide materjalid
annavad teatava ülevaate ka va-
baduse arvust ja vaimelisest struk-
tuurist. Kui vabaduse vaimse koh-
ta olevad andmed on üldjoontes
samasuguse usaldusväärusega kui
kogu talurahva osas, siis nende arv
ei ole kaugeltki nii täpne, sest va-
baduse mõiste ei olnud täpselt
fiitseeritud. Sageli erines juhtu-
meid uus peremes muutus vaba-
dikkus, või vastupidi. Vabadi-
kalt saadavad nimetulemud olid
väiksemad kui talupoegadelt,

¹ Eesti NSV ajalugu I kd., Tallinn 1955,
lk. 500.

mis tekitas mõisnikes püüdnud se-
da „kõhjulikke seisust“ lihvõidari-
da. See kajastub ka Lõivimaal
1804. aasta talurahvaseaduse eesti-
keelses väljandes, kus on öeldud
„Mõne mõisa all, kus paars rah-
vas on, ellavad ka nisugutsed
töötajad inimesed, kellel maad
ei ollu käes, kes ka tollo rahvade
selt ei ollu arvatud, eite ka
mõisale sugugi orjust, ning se läb-
bi mõisale agga rasvus lähavad.“¹

Kõigele vaatamata oli aga
talupoegade olukord nii vilets
ja vaesummine nii marmiline, et $\overline{XVII}$
sajandi esimesel poolel vabadik-
ke arv pidevalt munes.

$\overline{IV}$ revisjoni ajal oli Heljala
kõhelnõunas 383 vabadikku² kes
moodustasid kõhelnõuna elanikest
5,7%. Mehi oli 164, naisi 219. $\frac{M}{N} = 0,75$
Kuni 17 aastaseid oli vabadine

¹ Eesti NSV ajalugu. I kd., Tallinn 1955,
lk. 561.

² Nt. siin ja järgnevatel revisjonidel
osas tabel nr. 9, lk. 84.

Tabel 9 Nabadike arv IV - X revisjoni ajal

Naus	IV revisjon			V revisjon			VI re visjon			VII revisjon			VIII revisjon			IX revisjon			X revisjon		
	M	N	K	M	N	K	M	N	K	M	N	K	M	N	K	M	N	K	M	N	K
ümmik	3	5	8	9	12	21	11	13	5	18	6	12	16	12	28	1	3	4			
1-5	34	38	72	84	71	155	65	61	54	115	51	113	61	68	129	4	3	7			
6-10	20	30	50	60	71	131	68	48	67	105	44	105	53	54	107	12	8	20			
11-14	14	11	25	38	34	72	57	35	44	79	43	80	48	49	97	6	7	13			
15-17	4	6	10	21	22	43	19	23	23	46	24	44	31	34	65	9	5	14			
18-20	3	7	10	11	18	29	19	10	23	33	11	26	25	27	52	8	11	19			
21-30	14	19	33	28	48	76	31	12	60	72	42	96	63	103	166	8	23	31			
31-40	22	35	57	38	59	97	35	18	67	85	44	105	48	65	113	6	10	16			
41-50	19	22	41	48	68	116	43	39	58	97	28	80	64	67	131	3	12	15			
51-60	12	23	35	24	34	58	37	25	35	60	28	67	23	39	62	13	17	30			
üle 61	19	23	42	21	34	55	25	24	18	42	20	37	13	18	31	2	6	8			
Kokku	164	219	383	382	471	753	410	308	444	752	341	424	445	536	981	72	105	177			

hulgas 165, s.o. 43%. Neude $\frac{M}{N}$ oli 0,94. 18 aastaseid ja vanemaid oli 218 ehk 57%, $\frac{M}{N} = 0,69$. Arvutamatus vanuserühmadeks olid 1-10 aastased keda oli 31,8% ja 31-40 aastased keda oli 14,9%. Meeste arv oli suhteliselt kõige suurem 11-14 aastastel kus $\frac{M}{N}$ oli 1,27 ja kõige väiksem 51-60 aastastel - 0,52.

V revinjoni andmetel oli Haljala kihelkonnas 853 vabadiinikut. See moodustab talurahva üldarvust 12,1%. Mehi oli vabadiinikut hulgas 382, naini - 471 $\frac{M}{N}$ oli 0,81. Kuni 17 aastaseid oli 422, s.o. 49,5%, nende $\frac{M}{N}$ oli 1,01. 18 aastaseid ja vanemaid oli 431 ehk 50,5%. Selles vanuserühmas on aimsana mehi rohkem kui naini, $\frac{M}{N}$ on 1,01. Järgmises suuremas vanuserühmas on 41-50 aastased keda on 116 ehk 13,6%. Meeste arv on suhteliselt kõige väiksem 21-30 aastaste vanuserühmas, kus $\frac{M}{N}$ on 0,58.

VI revinjoni ajal oli Haljala-

la kihelkonnas 410 vabadiinu (meest), kes moodustasid 13,0% meeste üldarvust. Kuni 17-aastaseid oli 220, s.o. 53,5%, üle 18 aastaseid oli vabadiine hulgas 180, s.o. 46,5%. Suurimaks vanuserühmaks on jälle 1-10 aastased keda on 133 ehk 32,4%. Suuruselt järgmine on 11-20 aastaste vanuserühm keda on 95 ehk 23,2%. 21-30 aastaste arv on kolme järgneva vanuserühmast väiksem.

VII revisjoni ajal on Haljala kihelkonnas 752 vabadiinu. See moodustab 11,9% kihelkonna talurahvast. Mehi on vabadiine hulgas 308, nairi — 444. $\frac{M}{N}$ on 0,69. Kuni 17 aastaseid on vabadiine hulgas 363 ehk 48,5%. $\frac{M}{N}$ on selles vanuserühmas 0,98. 18 aastaseid ja vanemaid on 389, s.o. 51,5%. $\frac{M}{N}$ on siin 0,49. Suurimaks vanuserühmaks on 1-10 aastased keda on 220 ehk 29,2%. Meeste arv on suhteliselt kõige suurem üle 61 aastaste seas kus $\frac{M}{N}$ on 1,33 ja kõige väiksem 21-30

aastaste seas mis mehi on 12, naini 60 ja $\frac{M}{N} 0,20(!)$

VIII revisjoni ajal on vabadiinne Haljala kihelkonnas 465, mis moodustab kihelkonna elanike arvust 10,2%. Mehi on 341, naini - 424. $\frac{M}{N} = 0,81$. Kuni 17 aastaseid on 354 ehk 46,3%, 18 aastaseid ja vanemaid - 441 ehk 53,7%. $\frac{M}{N}$ on vastavalt 0,91 ja 0,73. Suurimaks vanuserühmaks on 1-10 aastased keda on 218 ehk 28,5%. Eelmise revisjoniga võrreldes on korratud 21-40 aastaste arv mis moodustab nüüd 26,2% vabadiinne arvust (VII revisjoni ajal 21%) Meeste arv on suhteliselt kõige suurem 15-17 aastaste hulgas, mis $\frac{M}{N}$ on 1,20. Suhteliselt kõige väiksem on meeste arv 41-50 aastaste vanuserühmas, $\frac{M}{N}$ on 0,54.

IX revisjoni ajal oli Haljala kihelkonnas 981 vabadiiniku, mis moodustab 12,1% talurahva üldarvust. Mehi on vabadiinne hulgas 445, naini - 536. $\frac{M}{N}$ on 0,83. Kuni

17 aastaseid on 426, s.o. 43,5%, 18 aastaseid ja vanemaid on 555 ehk 56,5% vabadiivne üldarvust. $\frac{M}{N}$ on vastavalt 0,96 ja 0,74. Kõige suurem vanuserühm on 1-10 aastased keda on 236 ehk 24%. Suuruselt järgmiseks vanuserühmaks on 21-30 aastased keda on 16,9%. Alla 1 aastaste osas on $\frac{M}{N}$ 1,33, ülejäänud vanuserühmades on mehi naistest vähem. Suhtelised kõige väiksem on meeste arv 51-60 ja 21-30 aastaste vanuserühmas kus $\frac{M}{N}$ on vastavalt 0,59 ja 0,61.

I revisjoni ajal oli Haljala kihelkonnas revisjoniilehtede järgi 177 vabadiivne keskoostandid 2,07% kihelkonna elanike üldarvust. Mehi oli 72, naini - 105. $\frac{M}{N} = 0,69$. Kuni 17. aastaseid oli 58, s.o. 33,5%, 18 aastaseid ja vanemaid 119 ehk 60,5% vabadiivne üldarvust. $\frac{M}{N}$ oli vastavalt 1,23 ja 0,51.

Vabadiivne üldarvu järsu vähenemise põhjus on asjaolu,

et enamuses mõisates pole neid
 reisirõni lehtedele eraldi välja mär-
 gitud. Kui IX reisirõni andme-
 tel leiame vabadiime 9 mõisas,
 siis X reisirõni ajal on neid ai-
 nult kahe mõisas. Kandle mõi-
 sas on 175 vabadiimu¹ ja Sausti
 mõisas 2 vabadiimu.²

Kokkuvõtteks võib öelda, et va-
 badiime osas on noormeid tundu-
 valt rohkem kui töövõimelisi täis-
 konnaimeid. Meeste ja naiste arvu
 võrdlemisel selgus, et vabadiime hul-
 gas on mehi tunduvalt vähem. VII
 reisirõnist alates vähenes tundu-
 valt 21-40 aastaste meeste arv, sest
 mõisnikud andsid neerutius es-
 kätt vabadiime, selle majandus-
 lise tähtsus oli nende jaoks väik-
 sem. Lõivimaal osandas vaba-
 dime eelistatud neerutiusandmine
 1809. aasta täiendusparagrahvi-
 1 E NSURAKA, f. 1864, nim. 2, sü. X-197,
 l. 481-506.

2 Sealsamas, l. 303-309.

dega isegi radusliku aluse¹. En-
nes juhtumeid, et vabadia läus väl-
jaspool järjenorda neuruties ainult
sellens, et küla kogumond siis abis-
taks majanduslikult tema pere-
konda"² Sellest äärmisus viletu-
ses elavast talurahva nihist
hakkab XIX sajandi keskpai-
gas kujunema talurahva kõige
revolutsioonilise osa - ma-
proletariaat.

1 Eesti NSV ajalugu. I kd., Tallinn 1955,
lk. 569.

2 Sealsamas, lk. 614.

Lõppsõna

Käesolevas töös me vaatleme hinge- ja reivsjoonide materjalide põhjal Haljala kihelkonnas talurahva vanuseelist koosseisu feodalismilt kapitalismile ülemineku perioodil. Me nägime, et raske teooria, halbade elamistingimuste, inakalduste ja nälja tagajärjel vähenes Haljala kihelkonnas talurahva arv XIX sajandi alguses tunduvalt. Eriti selgesti kajastub see laste ja vanade arvu muutumises. Jälgides tabelis nr. 21² toodud andmeid näeme, et noogu kätkestaval perioodil on kuni 10 aastaste laste arv väga kõi-

---

1 vt. lisa nr. 21, lk. 117.

kuu. Iga järgnev vanuserühm on eelmisest märgatavalt väiksem. Rahva vanuseline koosseis kujutab endast otsenüi järsult langetavat kõverjoont. Ainsa erandi moodustab siin IV revisjoni ajal 61 aastaste ja vanemate arv, mis on suurem eelmise vanuserühma arvust. Samas vanuserühmas paistab silma ka meeste suhteliselt suur arv naiste arvuga võrreldes. Selle erandliku nähtuse põhjuseks tuleb pidada revisjoni lehtedesse tehtud ebaõiged sisseandeid.

Võrreldes siinpuures iivrinute vanuserühmade vahelise suhte muutumist Haljala kihelkonnas andmetega mis kajastavad seda protsessi kogu Eesti vallas¹ näe-

1 Nt. lisa nr. 21, lk. 117. Tabeli koostamisel on 1981-1934. aastate kohta esitatud andmed võetud H. Madissoni raamatust „Tõu teravhoold ja rahva tulevik“, Tartu 1933, lk. 86. 1939-1959. aastate kohta esitatud andmed on võetud väljandest „Умноженіе белоруской переноси населения 1959. года. Демонстрация СССР, Москва 1962, tabel 12, lk. 18.

me, et laste ja noorukite arv koogu elanikkonna arv suhtes vähenes pidevalt kogu XIX sajandi teise poole vältel ning stabiliseerus umbes 1930-ndateks aastateks. Naade inimete osas avaldub vastupidine tendents, üle 60 aastaste osa koogu elanikkonna arvust suureneb, see lähendab, et inimeste eluiga pikeneb.

Meste ja naiste arvu võrdlemisel nägime, et kuni 10 aastaste osas on see enamvähem võrdne, poiste arv on tüdrukute arvust isegi suurem. Järknevates vanuserühmades on aga märgata meeste arvu suhtelist vähenemist, eriti VII revisjoni ajast alates. Kui võrd samasugune nähtus erineb ka teistes Viimaa kihelkondades,¹ võib selle põhjuseks pidada 1812. aasta Pramaaseja tõttu toimunud laualisest mürusa muumal neuu-

¹ 5. vaktre, Hingede revisjonide kaardlamisest ajalooallikana, ENSU Teaduste Akadeemia Toimetised. Ühiskonna teaduste seria, Tallinn 1964, nr. 1, lk. 154.

tius võtmist.

Kaljala kihelkonnas XIX sajandi esimesel poole meeste ja naiste arvu suhte võrdlemisel 1959. aasta rahvaloendusel saadud Eesti NSV maaelanikkonna kohta käivate andmetega¹ näeme, et nooremates vanuserühmades (alla 29.a.) on meeste arv tänapäeval suhteliselt suurem. Järgnevates vanuserühmades on aga meeste arv suhteliselt väiksem. See on ka mõistlik, sest just need vanuserühmad, kes 1959. aastal olid 40 aastased ja vanemad, moodustavad sõjavägede põhikoosseisu Suure Patriaasõja ajal. 60 aastaste ja vanemate puhul on teatav mõju ka I Maailmasõjal ja Kodusõjal.

Mõisateenijate ja vabadiinide kohta olevate andmete põhjalgi võrdlemisel näeme kui suur oli nende vaheline erinevus. Mõisateenijate osas on täiskasvanute töövõimeliste inimeste arv alaealistega võrreldes

¹ Nt. lisa nr. 22, lk. 118. Suhte arv on leitud väljastades „Умноженное количество населения 1959 года. Женщины в ЦСР“, Москва 1962, tabel 13, lk. 19 avaldatud andmete põhjal.

mürgalavalt nurem ning omaori-
da 21-40 aastaste oras meeste arv
naiste arvust nurem. Nabadine oras
on aga just need vanurühmad suh-
teliselt väiksemad ja meestevaesemad.
Talurahva vaesumise ja diferent-
seerumise tagajärjel suureneb va-
badiine arv vaadeldaval perioodil
pidevalt, mõisateenijate arv hakkab
sorens kapitalistlike suhete tungi-
misinga põllumajanduse vähenema.

V. I. Lenin kirjutas, "Iuimese
siginise tingimused olenevad olse-
selt mitmesuguste sotsiaalseste or-
ganismide struktuurist, ja seepä-
rast tuleb rahvastusseadust uurida
iga sellise organismi kohta eraldi,
aga mitte „abstraktselt“ ilma re-
da ühenduse viimata ühiskond-
liku struktuuri ajalooliselt erine-
vate vormidega."¹

Me nägime, et feodalismist
kapitalismile ülemineku periood
koigi sellega kaasnenud vastuolu

¹ V. I. Lenin, Teosed, kd. 1, Tallinn 1948,
lk. 411.

liste ja keemikate protseptidega on avaldamud otsust mõju na talurahva vanurelisell koosseinele ja selle muutumisele.

Käesolev töö tugineb vaid ühe viihelkonna materjalidele. Klõngede revisjonidele tuginev uurimistöö laiemas mastaabis lubaus kahtlemata teha märusa kindlammad ja täpsemad järeldused ning annab vajalikku materjali ka mitmete teiste talurahvaajaloo küsimuste selgitamiseks.

Lisa 1

Sagadi mōis

Vanus	IV revisjon			V revisjon			VI rev.	VII revisjon			VIII revisjon			IX revisjon			X revisjon		
	M	N	K	M	N	K	M	M	N	K	M	N	K	M	N	K	M	N	K
kuni 1	12	11	23	9	13	22	15	17	4	24	18	17	35	15	15	30	22	12	34
1-5	69	78	147	71	83	154	66	85	60	145	89	90	179	77	57	134	89	89	178
6-10	46	50	96	62	70	132	54	51	64	115	74	68	142	68	61	129	96	70	166
11-14	39	49	88	45	33	78	48	53	45	98	44	52	96	36	55	91	54	34	88
15-17	34	26	60	26	34	60	22	35	26	61	37	36	73	27	49	76	32	43	75
18-20	27	29	56	29	29	58	19	30	48	78	44	33	77	42	48	90	24	46	70
21-30	70	90	160	75	72	147	70	64	106	170	81	108	189	98	129	227	88	132	220
31-40	73	67	140	56	57	113	51	62	81	143	70	86	156	92	104	196	84	112	196
41-50	39	47	86	61	58	119	50	48	55	103	44	61	105	54	68	122	77	91	168
51-60	25	25	50	22	28	50	20	31	32	63	25	43	68	30	66	96	42	51	93
üle 61	16	32	48	17	25	42	20	19	28	47	23	27	50	17	25	42	13	30	43
Kokku	450	504	954	473	502	975	435	495	552	1047	549	621	1170	556	677	1233	621	710	1331

Lisa 2.

Kavastu mõis

Vanus	IV revisjon			V revisjon			vi rev.	VII revisjon			VIII revisjon			IX revisjon			X revisjon		
	M	N	K	M	N	K	M	M	N	K	M	N	K	M	N	K	M	N	K
kuni 1	13	6	19	6	4	10	4	6	2	8	6	4	10	5	5	10	4	3	7
1-5	35	33	68	44	48	92	29	31	31	62	32	33	65	21	36	57	25	24	49
6-10	25	26	51	48	40	88	24	21	15	36	31	28	59	17	13	30	29	29	58
11-14	24	17	41	22	17	39	26	9	20	29	20	27	47	19	20	39	11	14	25
15-17	14	16	30	16	21	37	20	15	18	33	18	16	34	10	12	22	11	9	20
18-20	18	19	37	15	22	37	25	16	20	36	17	15	32	15	15	30	13	12	25
21-30	46	43	89	43	41	84	42	31	53	84	32	34	66	40	38	78	30	44	74
31-40	31	37	68	43	40	83	24	12	20	32	22	44	66	29	26	55	31	29	60
41-50	23	17	40	31	33	64	26	16	18	34	22	22	44	17	22	39	18	18	36
51-60	12	17	29	15	12	27	20	18	12	30	8	11	19	13	21	34	16	24	40
üle 61	17	13	30	17	16	33	12	9	7	16	12	7	19	6	10	16	8	10	18
Kokku	258	244	502	300	294	594	252	184	216	400	220	241	461	192	218	410	196	216	412

Lisa 3.

Jatuse mõis

Vanus	IV revisjon			V revisjon			VI rev.	VII revisjon			VIII revisjon			IX revisjon			X revisjon		
	M	N	K	M	N	K	M	M	N	K	M	N	K	M	N	K	M	N	K
vanu 1	2	1	3	2	2	4	5	5	5	10	1	2	3	2	2	4	4	2	6
1-5	14	11	25	14	17	31	10	16	8	24	13	17	30	9	10	19	18	5	23
6-10	15	7	22	6	1	7	12	10	13	23	11	11	22	20	15	35	8	9	17
11-14	8	8	16	5	7	12	7	8	7	15	8	9	17	7	21	28	9	12	21
15-17	7	2	9	8	6	14	3	4	7	11	4	7	11	13	3	16	10	8	18
18-20	3	5	8	5	5	10	5	2	10	12	6	7	13	9	9	18	4	13	17
21-30	7	7	14	23	20	43	10	6	18	24	19	17	36	16	13	29	24	21	45
31-40	8	13	21	10	7	17	16	11	12	23	13	17	30	9	18	27	6	12	18
41-50	7	10	17	8	13	21	9	12	14	26	6	13	19	17	16	33	10	15	25
51-60	8	3	11	6	10	16	4	3	6	9	12	8	20	6	12	18	10	11	21
üle 61	6	2	8	4	3	7	5	5	6	11	2	4	6	5	3	8	5	6	11
Kokku	85	69	154	91	91	182	86	82	106	188	95	112	207	113	122	235	108	114	222

Lisa 4.

Loobu mõis

Vanus	IV revisjon			V revisjon			VI rev.	VII revisjon			VIII revisjon			IX revisjon			X revisjon		
	M	N	K	M	N	K	M	M	N	K	M	N	K	M	N	K	M	N	K
Kuni		3	3	1	-	1	5	5	2	7	4	2	6	10	6	16	9	7	16
1-5	22	25	47	15	23	38	14	18	26	44	33	43	76	33	27	60	33	18	51
6-10	17	19	36	21	17	38	19	16	17	33	20	26	46	21	23	44	23	20	43
11-14	11	14	25	16	17	33	22	15	10	25	23	21	44	31	13	44	21	16	37
15-17	10	9	19	16	11	27	9	15	2	17	18	15	33	11	13	24	16	12	28
18-20	5	13	18	7	6	13	7	7	10	17	5	14	19	12	25	37	15	8	23
21-30	27	30	57	15	23	38	27	26	41	67	25	36	61	38	55	93	35	53	88
31-40	18	22	40	15	21	36	18	21	12	33	33	26	59	22	31	53	32	39	71
41-50	14	16	30	13	17	30	13	12	12	24	21	25	46	24	30	54	18	25	43
51-60	12	11	23	11	6	17	8	8	13	21	8	11	19	19	18	37	19	11	30
üle 61	8	8	16	8	8	16	3	2	6	8	6	9	15	4	10	14	7	11	18
Kokku	144	170	314	138	149	287	145	145	151	296	196	228	424	225	251	476	228	220	448

Lisa 5.

Aaspre mõis

Namus	IV revisjon			V revisjon			VI rev.	VII revisjon			VIII revisjon			IX revisjon			X revisjon		
	M	N	K	M	N	K	M	M	N	K	M	N	K	M	N	K	M	N	K
kuni	11	12	23	18	12	30	16	15	7	22	10	5	15	14	11	25	16	13	29
1-5	56	73	129	43	55	98	31	52	39	91	68	55	123	48	51	99	57	61	118
6-10	42	43	85	46	57	103	30	31	31	62	36	47	83	52	49	101	46	46	92
11-14	34	35	69	38	29	67	28	23	14	37	36	36	72	35	29	64	40	41	81
15-17	16	21	37	24	37	61	29	18	21	39	19	13	32	34	38	72	25	29	54
18-20	12	13	25	30	31	61	23	22	34	56	24	19	43	38	41	79	48	24	72
21-30	56	58	114	62	66	128	62	57	72	129	57	50	107	56	85	141	77	109	186
31-40	51	52	103	44	51	95	36	37	45	82	44	53	97	62	68	130	55	81	136
41-50	31	35	66	40	47	87	22	23	35	58	35	43	78	36	36	72	52	53	105
51-60	19	13	32	26	26	52	17	15	15	30	21	30	51	26	43	69	27	29	56
üle 61	19	18	87	13	16	29	12	6	19	25	9	18	27	13	27	40	17	31	48
Kokku	340	380	720	384	427	811	306	299	332	631	359	369	728	414	478	892	460	517	977

Lisa 6.

Selja mõis

Naised	IV revisjon			V revisjon			VI rev.	VII revisjon			VIII revisjon			IX revisjon			X revisjon		
	M	N	K	M	N	K	M	M	N	K	M	N	K	M	N	K	M	N	K
kuul!	14	10	24	3	3	6	2	11	3	14	6	5	11	8	12	20	15	11	26
1-5	52	47	99	61	60	121	32	36	42	78	51	51	102	24	30	54	55	45	100
6-10	41	38	79	35	41	76	35	27	31	58	34	44	78	35	37	62	24	32	56
11-14	22	26	48	21	20	41	41	31	27	58	23	24	47	31	13	44	21	20	41
15-17	30	16	46	14	17	31	22	26	29	55	12	12	24	19	27	46	16	15	31
18-20	25	23	48	16	17	33	19	31	22	53	17	13	30	22	29	51	22	10	32
21-30	51	61	112	46	55	101	36	30	64	94	43	48	91	54	53	107	60	71	132
31-40	38	44	82	53	41	94	28	25	32	57	47	45	92	37	41	78	44	48	92
41-50	29	26	55	25	35	60	35	25	26	51	14	32	46	36	34	70	34	30	64
51-60	25	21	46	22	19	41	11	20	21	41	15	12	27	22	32	54	27	29	56
üle 61	34	13	47	5	14	19	6	1	3	4	8	2	10	2	14	16	7	15	22
Kokku	361	325	686	301	322	623	267	263	300	563	270	288	558	290	312	602	325	326	651

Lisa 7

Essu mõis

Vanus	IV revisjon			V revisjon			VI rev.	VII revisjon			VIII revisjon			IX revisjon			X revisjon		
	M	N	K	M	N	K	M	M	N	K	M	N	K	M	N	K	M	N	K
Kuni	-	1	1	5	5	10	4	3	7	10	-	2	2	11	5	16	17	4	21
1-5	15	9	24	11	9	20	10	17	15	32	25	29	54	24	24	48	37	47	84
6-10	11	11	22	17	10	27	8	12	11	23	16	15	31	20	20	40	40	36	76
11-14	9	7	16	6	5	11	11	7	12	19	15	12	27	21	9	30	15	24	39
15-17	3	8	11	6	7	13	7	8	7	15	12	12	24	7	9	16	26	20	46
18-20	14	10	24	10	10	20	7	7	7	14	6	9	15	15	15	30	17	19	36
21-30	14	13	27	16	20	36	17	14	30	44	23	24	47	34	40	74	50	71	121
31-40	14	22	36	17	14	31	12	13	15	28	26	22	48	27	21	48	43	46	89
41-50	12	9	21	14	8	22	12	8	11	19	7	20	27	19	12	31	23	32	55
51-60	11	6	17	12	5	17	7	6	7	13	9	11	20	9	12	21	12	20	32
üle 61	6	5	11	2	6	8	9	5	4	9	8	5	13	3	4	7	5	2	7
Kokku	109	101	210	116	99	215	104	100	126	226	147	161	308	190	171	361	285	321	606

Lisa 8.

Sausiti mōis

Vanus kumi	IV revisjon			V revisjon			VI rev.	VII revisjon			VIII revisjon			IX revisjon			X revisjon		
	M	N	K	M	N	K	M	M	N	K	M	N	K	M	N	K	M	N	K
kumi 1	5	3	8	5	6	11	1	4	3	7	1	1	2	-	-	-	-	-	-
1-5	23	19	42	26	17	43	19	11	24	35	7	3	10	1	3	4	4	1	5
6-10	12	14	26	17	18	35	13	13	14	27	5	3	8	2	2	4	2	1	3
11-14	14	13	27	9	8	17	13	10	10	20	2	3	5	2	-	2	-	2	2
15-17	8	6	14	11	13	24	14	8	11	19	2	5	7	-	2	2	2	1	3
18-20	7	8	15	7	11	18	14	10	12	22	-	2	2	3	1	4	2	1	3
21-30	23	27	50	22	16	38	19	21	24	45	6	5	11	5	4	9	4	9	13
31-40	17	7	24	12	19	31	18	11	15	26	3	4	7	2	2	4	3	1	4
41-50	9	17	26	21	16	37	14	16	12	28	2	5	7	2	2	4	2	1	3
51-60	8	8	16	8	7	15	8	7	6	13	2	-	2	1	6	7	2	1	3
üle 61	8	5	13	7	6	13	5	3	2	5	-	1	1	2	-	2	1	-	1
Kokku	134	127	261	145	137	282	138	114	133	247	30	32	62	20	22	42	22	18	40

Lisa 9.

Karula mõis

Vanus	IV revisjon			V revisjon			VI rev.	VII revisjon			VIII revisjon			IX revisjon			X revisjon		
	M	N	K	M	N	K	M	M	N	K	M	N	K	M	N	K	M	N	K
kuni 1	2	4	6	5	1	6	5	4	2	6	7	4	11	5	7	12	5	5	10
1-5	26	18	44	22	13	35	16	18	17	35	31	31	62	26	21	47	32	26	58
6-10	14	12	26	11	13	24	25	20	21	41	14	16	30	20	19	39	21	20	41
11-14	7	9	16	13	12	25	19	19	14	33	15	16	31	17	20	37	12	15	27
15-17	4	2	6	9	6	15	5	15	7	22	8	7	15	14	12	26	9	11	20
18-20	7	4	11	10	8	18	6	6	14	20	10	9	19	23	14	37	10	15	25
21-30	23	21	44	16	15	31	21	11	12	23	22	35	57	24	33	57	30	37	67
31-40	21	17	38	19	17	36	21	21	23	44	28	28	56	17	31	48	25	23	48
41-50	10	9	19	14	13	27	12	11	11	22	14	15	29	20	22	42	12	28	40
51-60	7	10	17	9	7	16	8	6	7	13	9	21	30	11	22	33	17	18	35
üle 61	6	5	11	7	13	20	8	9	8	17	4	9	13	10	12	22	8	16	24
Kokku	127	111	238	135	118	253	146	140	136	276	162	191	353	187	213	400	181	214	395

Lisa 10.

Vanamõisa mõis

Vanus	IV revisjon			V revisjon			VI rev.	VII revisjon			VIII revisjon			IX revisjon			X revisjon		
	M	N	K	M	N	K	M	M	N	K	M	N	K	M	N	K	M	N	K
kuni 1	2	4	6	4	1	5	-	2	6	8	4	-	4	5	2	7	5	4	9
1-5	11	10	21	11	18	29	9	5	12	17	20	21	41	15	18	33	24	24	48
6-10	14	9	23	16	11	27	16	13	15	28	18	5	23	12	16	28	25	15	40
11-14	6	10	16	8	12	20	10	13	3	16	11	13	24	7	16	23	13	12	25
15-17	7	11	18	6	5	11	5	11	10	21	3	4	7	14	11	25	8	9	17
18-20	2	8	10	13	3	16	8	4	8	12	9	6	15	12	11	23	4	14	18
21-30	10	13	23	9	22	31	18	16	10	26	14	21	35	23	23	46	30	37	67
31-40	8	6	14	18	15	33	18	14	17	31	17	17	34	14	22	36	25	27	52
41-50	3	10	13	12	10	22	6	7	4	11	10	15	25	17	13	30	16	19	35
51-60	5	2	7	4	7	11	12	7	5	12	6	7	13	9	12	21	13	13	26
üle 61	3	7	10	6	2	8	6	6	3	9	2	5	7	2	6	8	2	9	11
Kokku	71	90	161	107	106	213	108	98	93	191	114	114	228	130	150	280	165	183	348

Lisa 11.

Annikvere mõis

Vanus	IV revisjon			V revisjon			VI rev.	VII revisjon			VIII revisjon			IX revisjon			X revisjon		
	M	N	K	M	N	K	M	M	N	K	M	N	K	M	N	K	M	N	K
kuni 1	3	2	5	2	4	6	3	5	2	7	4	2	6	9	3	12	4	3	7
1-5	29	15	44	16	12	28	12	16	12	28	9	17	26	20	15	35	10	14	24
6-10	11	11	22	16	10	26	19	11	14	25	18	14	32	17	14	31	18	16	34
11-14	8	9	17	15	6	21	25	15	12	27	12	11	23	11	16	27	13	9	22
15-17	5	11	16	12	5	17	4	22	7	29	7	9	16	8	8	16	12	7	19
18-20	6	4	10	8	10	18	6	3	4	7	10	7	17	4	8	12	6	7	13
21-30	14	17	31	13	19	32	19	9	22	31	17	20	37	24	20	44	15	20	35
31-40	19	18	37	7	10	17	19	18	12	30	20	13	33	19	20	38	15	18	33
41-50	7	6	13	10	13	23	9	6	8	14	4	15	19	17	15	32	9	12	21
51-60	6	4	10	10	9	19	-	4	4	8	11	13	24	5	11	16	13	16	29
üle 61	13	8	21	9	3	12	6	5	2	7	2	4	6	4	11	15	3	11	14
Kokku	121	105	226	118	101	219	122	114	99	213	114	125	239	137	141	278	118	133	251

Lisa 12.

Võle mõis

Vanus	IV revisjon			V revisjon			VI rev.	VII revisjon			VIII revisjon			IX revisjon			X revisjon		
	M	N	K	M	N	K	M	M	N	K	M	N	K	M	N	K	M	N	K
Kuni 1	3	6	9	4	2	6	1	2	4	6	5	4	9	4	4	8	2	1	3
1-5	29	29	58	20	12	32	8	14	14	28	25	16	41	11	20	31	12	17	29
6-10	20	20	40	16	16	32	8	12	15	27	27	10	37	17	14	31	16	21	37
11-14	16	8	24	7	8	15	8	8	10	18	12	22	34	9	8	17	3	10	13
15-17	5	14	19	4	6	10	7	9	5	14	11	5	16	7	7	14	6	5	11
18-20	7	7	14	8	5	13	9	4	7	11	8	9	17	7	12	19	6	7	13
21-30	25	31	56	14	16	30	16	22	17	39	21	21	42	23	16	39	16	12	28
31-40	23	20	43	16	10	26	7	12	11	23	13	13	26	17	22	39	17	16	33
41-50	14	11	25	10	9	19	5	6	7	13	9	18	27	15	9	24	13	14	27
51-60	5	10	15	3	5	8	6	4	1	5	8	6	14	8	11	19	7	6	13
üle 61	17	10	27	4	4	8	2	5	1	6	8	1	9	6	6	12	7	7	14
Kokku	164	166	330	106	93	199	77	98	92	190	147	125	272	124	129	253	105	116	221

Lisa 13.

Veltri mõis

Vahus	IV revisjon			V revisjon			VI rev.	VII revisjon			VIII revisjon			IX revisjon			X revisjon		
	M	N	K	M	N	K	M	M	N	K	M	N	K	M	N	K	M	N	K
Kuni 1	-	-	-	1	1	2	-	-	1	1	4	-	4	-	4	4	4	4	8
1-5	2	5	7	10	11	21	4	3	1	4	10	9	19	12	9	21	11	13	24
6-10	1	1	2	8	7	15	7	3	4	7	10	9	19	4	4	8	10	9	19
11-14	3	1	4	3	1	4	6	5	5	10	7	5	12	6	4	10	4	6	10
15-17	2	2	4	2	6	8	7	3	4	7	2	4	6	5	2	7	5	5	10
18-20	-	2	2	2	8	10	2	7	7	14	-	5	5	8	5	13	4	2	6
21-30	4	4	8	10	17	27	8	5	7	12	7	6	13	13	24	37	17	19	36
31-40	3	1	4	12	9	21	4	3	7	10	16	21	37	8	6	14	11	18	29
41-50	2	4	6	6	-	6	7	4	5	9	6	4	10	6	6	12	8	7	15
51-60	1	-	1	5	8	13	1	4	4	8	4	5	9	5	9	14	3	7	10
üle 61	-	2	2	3	1	4	1	-	-	-	3	1	4	1	4	5	-	2	2
Kokku	18	22	40	62	69	131	47	37	45	82	69	69	138	68	77	145	77	92	169

Lisa 14.

Varangu mõis

Vannus	IV revisjon			V revisjon			VI rev.	VII revisjon			VIII revisjon			IX revisjon			X revisjon		
	M	N	K	M	N	K	M	M	N	K	M	N	K	M	N	K	M	N	K
kuni 1	6	8	14	11	13	24	5	5	4	9	6	10	16	7	16	23	6	10	16
1-5	24	44	68	39	38	77	22	33	19	52	44	35	79	48	32	80	47	40	87
6-10	20	26	46	41	29	70	24	24	19	43	29	34	63	30	35	65	29	28	57
11-14	25	17	42	14	26	40	26	13	17	30	20	24	44	26	20	46	23	17	40
15-17	7	11	18	13	20	33	14	21	8	29	23	15	38	19	26	45	11	23	34
18-20	16	14	30	12	18	30	10	15	12	27	16	19	35	27	17	44	29	11	40
21-30	46	46	92	43	34	77	33	32	51	83	41	38	79	39	72	111	45	50	95
31-40	26	27	53	36	34	70	26	17	19	36	45	37	82	48	43	91	37	50	87
41-50	14	13	27	31	28	59	26	25	21	46	25	32	37	21	30	51	29	30	59
51-60	14	18	32	12	9	21	8	11	11	22	11	19	30	26	18	44	17	23	40
üle 61	18	23	41	11	11	22	6	8	6	14	9	10	19	12	4	16	12	6	18
Kokku	216	247	463	264	259	523	200	204	187	391	269	273	542	303	313	616	285	288	573

Lisa 15.

Metriku mõis

Vanus	IV revisjon			V revisjon			VI rev.	VII revisjon			VIII revisjon			IX revisjon			X revisjon		
	M	N	K	M	N	K	M	M	N	K	M	N	K	M	N	K	M	N	K
Kuni 1	10	8	18	9	8	17	5	4	5	9	4	5	9	12	9	21	5	7	12
1-5	48	31	79	39	42	81	26	31	33	64	28	54	82	23	21	44	24	31	55
6-10	29	20	49	37	33	70	29	25	22	47	27	48	75	26	23	49	27	25	52
11-14	14	16	30	18	11	29	23	24	11	35	25	31	56	27	26	53	14	14	28
15-17	10	19	29	16	13	29	13	15	16	31	16	15	31	10	24	34	14	14	28
18-20	12	6	18	15	6	21	19	14	24	38	8	13	21	10	14	24	18	14	32
21-30	27	26	53	24	24	48	34	29	46	75	38	41	79	41	61	102	25	52	77
31-40	34	32	66	17	24	41	27	27	29	56	37	48	85	29	34	63	31	42	73
41-50	24	15	39	37	24	61	13	13	12	25	16	33	49	28	28	56	16	22	38
51-60	16	16	32	15	12	27	16	11	12	23	17	14	31	20	40	60	29	28	57
üle 61	15	17	32	11	12	23	15	14	9	23	8	11	19	14	14	28	12	25	37
Kokku	239	206	445	238	209	447	220	207	219	426	224	313	537	240	294	534	215	274	489

Lisa 16.

Nihula mõis

Vanus	IV revisjon			V revisjon			VI rev.	VII revisjon			VIII revisjon			IX revisjon			X revisjon		
	M	N	K	M	N	K	M	M	N	K	M	N	K	M	N	K	M	N	K
kuni 1	6	5	11	8	9	17	7	5	2	7	15	6	21	9	9	18	8	10	18
1-5	32	26	58	57	45	102	38	42	40	82	44	43	87	42	30	72	48	32	80
6-10	16	21	37	38	34	72	36	37	21	58	37	42	79	20	29	49	40	31	71
11-14	15	14	29	21	14	35	23	22	16	38	29	32	61	21	20	41	22	14	36
15-17	14	14	28	16	17	33	33	13	14	27	21	20	41	25	11	36	12	20	32
18-20	14	11	25	8	11	19	22	30	16	46	11	24	35	12	15	27	19	12	31
21-30	37	34	71	37	38	75	40	41	49	90	58	45	103	45	62	107	48	43	91
31-40	23	34	57	35	40	75	20	20	25	45	39	42	81	41	41	82	37	54	91
41-50	17	21	38	30	27	57	21	14	21	35	25	46	71	23	28	51	26	34	60
51-60	7	16	23	10	14	24	13	8	13	21	12	18	30	19	28	47	15	21	36
üle 61	23	15	38	11	11	22	6	6	2	8	8	16	24	9	19	28	14	17	31
Kokku	204	211	415	271	260	531	259	238	219	457	299	334	633	266	292	558	289	288	577

Lisa 17.

Kandle mõis

Aastad	IV revisjon			V revisjon			VI rev.	VII revisjon			VIII revisjon			IX revisjon			X revisjon		
	M	N	K	M	N	K	M	M	N	K	M	N	K	M	N	K	M	N	K
kuni	6	5	11	-	4	4	2	5	5	10	1	1	2	9	3	12	5	7	12
1-5	33	28	61	18	28	46	26	24	28	52	36	33	69	30	23	53	31	34	65
6-10	14	15	29	9	18	27	23	23	19	42	30	32	62	23	24	47	31	27	58
11-14	25	14	39	10	21	31	11	19	16	35	25	15	40	21	28	49	16	15	31
15-17	11	11	22	14	8	22	9	7	9	16	16	8	24	14	19	33	15	13	28
18-20	11	12	23	3	14	17	9	8	18	26	6	11	17	16	17	33	11	20	31
21-30	28	27	55	28	33	61	22	12	42	54	30	46	76	41	55	96	28	44	72
31-40	24	24	48	13	13	26	31	23	25	48	30	27	57	20	23	43	30	36	66
41-50	15	19	34	18	21	39	15	17	15	32	13	21	34	26	35	61	14	23	37
51-60	12	16	28	6	13	19	10	5	3	8	13	15	28	7	19	26	20	25	45
üle 61	12	9	21	1	10	11	6	10	5	15	6	11	17	4	11	15	7	13	20
Kokku	191	180	371	120	183	303	164	153	185	338	206	220	426	211	257	468	208	257	465

Lisa 18.

Idavere mõis

Vanus	IV revisjon			V revisjon			VI rev.	VII revisjon			VIII revisjon			IX revisjon			X revisjon		
	M	N	K	M	N	K	M	M	N	K	M	N	K	M	N	K	M	N	K
kuni 1	4	4	8	4	1	5	3	4	2	6	2	2	4	2	4	6	5	1	6
1-5	17	26	43	9	13	22	10	11	14	25	16	13	29	11	22	33	13	24	37
6-10	15	15	30	14	7	21	7	10	5	15	16	8	24	20	20	40	17	17	34
11-14	10	6	16	7	12	19	6	2	9	11	7	12	19	13	10	23	9	16	25
15-17	4	8	12	7	11	18	10	5	9	14	8	9	17	9	8	17	11	15	26
18-20	6	9	15	6	11	17	6	9	3	12	12	6	18	9	3	12	9	9	18
21-30	20	25	45	18	14	32	13	6	15	21	10	15	25	24	33	57	26	24	50
31-40	14	14	28	10	19	29	16	7	17	24	16	10	26	27	24	51	15	29	44
41-50	17	9	26	11	15	26	4	13	4	17	6	13	19	9	14	23	21	18	39
51-60	5	6	11	7	10	17	6	3	5	8	8	13	21	9	11	20	6	12	18
üle 61	8	4	12	12	5	17	2	2	5	7	4	3	7	5	5	10	4	7	11
Kokku	120	126	246	105	118	223	83	72	88	160	105	104	209	138	154	292	136	172	308

Lisa 20.

Tammispea mõis

Vanus	IV revisjon			V revisjon			VI revisj.	VII revisjon			VIII revisjon			IX revisjon			X revisjon		
	M	N	K	M	N	K	M	M	N	K	M	N	K	M	N	K	M	N	K
Kuni 1																	1	-	1
1-5																	3	2	5
6-10																	2	3	5
11-14																	-	-	-
15-17																	1	-	1
18-20																	-	2	2
21-30																	7	5	12
31-40																	6	5	11
41-50																	1	2	3
51-60																	-	1	1
üle 61																	-	-	-
Kokku																	21	20	41

LISA 22. Meeste ja naiste arvude suhe

Naimis	1782	1795	1816	1834	1850	1858	Naimis	1959
0-10	1,02	1,01	1,08	1,01	1,06	1,10	0-9	1,06
11-20	0,99	0,97	1,04	0,98	0,96	1,01	10-19	1,08
21-30	0,92	0,94	0,64	0,89	0,78	0,77	20-29	1,00
31-40	0,97	0,98	0,95	0,94	0,90	0,90	30-39	0,71
41-50	0,98	1,01	0,95	0,64	0,92	0,84	40-49	0,66
51-60	0,98	0,98	0,97	0,77	0,63	0,85	50-59	0,69
üle 61	1,18	0,89	1,00	0,85	0,64	0,61	üle 60	0,65
Kokku	0,99	0,98	0,93	0,91	0,89	0,90	Kokku	0,78

Возрастной состав крестьянско-го населения Кальянского прихода с 1782. - 1858. г.
(Резюме)

В работе рассматривается возрастная структура крестьянского населения в период распада феодально-крепостнических и возникновения капиталистических отношений в сельском хозяйстве по материалам ревизий души.

Выявляется, что к 1816 году численность населения прихода, особенно мужского, от 20 до 40 лет заметно уменьшается. Причиной является Отечественная война 1812 года. К 1834 году общая численность крестьянского населения возрастает, но разрыв между количеством мужчин и женщин остаётся и далее увеличивается в последующие годы.

В течение всего периода рожда-

любом и смертностью детей
огнем вноси.

При анализе и сравнении возрастного состава двух резко отличающихся друг от друга групп населения — дворовых людей и двобойей — выясняется, что в первой группе самой многочисленной является возрастная группа от 20 до 40 лет. В пределье этой же группы число мужчин намного больше числа женщин. У двобойей эта возрастная группа сравнительно малочисленная, преобладает число женщин. Причиной этому является то, что помещики отдавали в рекруты в первую очередь двобойей. Во второй половине рассматриваемого периода число дворовых людей уменьшается а число двобойей увеличивается.

Kasutatud kirjandus

I Marxismi-leninismi alar- siid

Marx, K. Kapital. Poliitilise öko-
noomia kriitika, I kd., Tallinn
1953.

Lenin, V. I. Narodnikluse majandus-
liku sihi ja selle arvustus hr. Stru-
ve raamatust. Teosed, 1. kd., Tal-
linn 1948, lk. 301-460.

II Allikad

1. Tähtsused allikad

Итоги всесоюзной переписи насе-
ния 1959 года. Эстонская ССР,
Москва 1962.

Полное собрание законов Россий-
ской империи, с 1649 года, II,
(ПСЗ), т.т. XXI, XXIII, XXV, XXXI, VIII,
XXXIII.

2. Arhiivifondid

EUSV Riiklik Ajaloo Keskahtiv (RAKA),
f. 1864, Eestimaa revisjonilehede
kollektioon, nim. 2, sünd: IV-4; V-44;
VI-53; VII-105; VIII-127; IX-94; X-197.

III Mund teosed

Eesti USV ajalugu, I kd., toimet. A.
Nassar, Tallinn 1955.

Kahk, J. Rahutused ja reformid. Ja-
hupoegade ilamivõitlus ja mõis-
nike agraripoliitika Eestis XVIII ja
XIX sajandi vahetusel (1790-1810),
Tallinn 1961.

Konks, J. Eestimaa feodaal-pärisor-
jusele põllumajandus ja talu-
rahva olukord XVIII saj. lõpul
ning XIX saj. 1. aastakuümnel.
Tartu Riikliku Ülikooli Toime-
tised, vihik 96, Tartu 1960.

Loone, L. Lisandeid talurahva pä-
risorjusest vabastamise urini-
sele Eestis. Tartu Riikliku Üli-
kooli Toimetised, vihik 87, Tartu
1960, lk. 114-135.

- Loone, L. Tootline jõudude areng Eesti põllumajanduses XIX sajandi esimesel poolel. Materjale Baltimaade rahvamajanduse ajalooost, Tallinn 1956, lk. 125-139.
- Madison, H. Tõu terwishoid ja rahva tulevik, Tartu 1933.
- Vahtre, S. Hingede revisjoniide karmistamisest ajalooallikana. Eesti NSV Teaduste Akadeemia Toimetised. Ühiskonnateaduste seria, Tallinn 1964, nr. 1, lk 149-154.
- Vasar, J. Teooria aja põhiprobleemidest. „Ajalooline Ajarüü” 1935, nr. 3, lk. 118-135.
- Троярский, А. Я. и Шумерин, П. П. Демографическая статистика, Москва 1955.
- Кабузан, В. М. Народонаселение России в XVIII - первой половине XIX вв. (по материалам ревизии), Москва 1963.
- Ланно, Ф. И. Ревизские сказки как источник по истории русского крестьянства (по материа-

дам 3-й ревизии). Стелод-
ник по аграрной истории Восточной Европы, 1960 г., Киев
1962, лк. 236-247.

Подъяпольская, Е. Ревизские сказки как исторический источник. Академику Ю. Д. Трепову ко дню семидесятилетия, Москва 1952, лк. 311-321.

Якушкин, В. К. Изменения в размещении населения Европейской России в 1724-1916 гг. "История СССР", 1957, № 1, лк. 192-224.

Sisukord

	lk.
Sissejuhatus	2
I peatükk	
Talurahvas	20
II peatükk	
Mõisateenijad	70
III peatükk	
Vabadikud	81
Lõppsõna	91
Lisad	97
Resümee	119
Kasutatud kirjandus	121